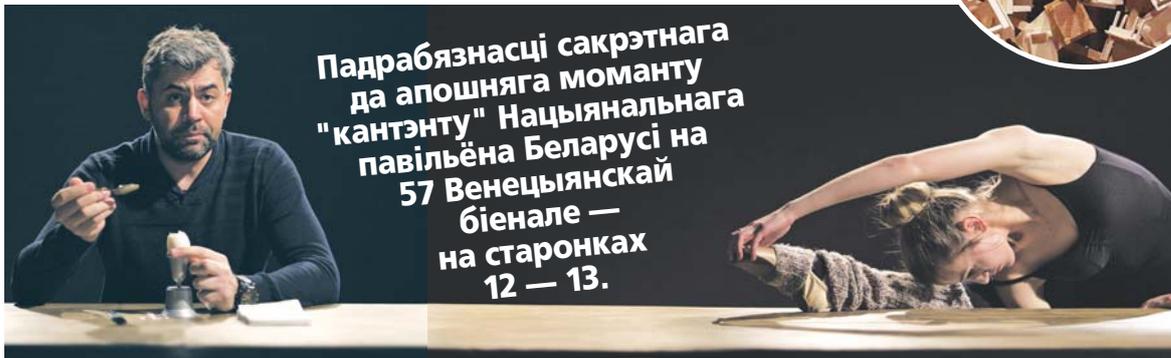

18 мая — Міжнародны дзень музеяў

ЯК ЗАПРАШАЛІ ДА "СТАЛА"

Падрабязнасці сакрэтнага да апошняга моманту "кантэнт" Нацыянальнага павільёна Беларусі на 57 Венецыянскай біенале — на старонках 12 — 13.

На здымках: калія Нацыянальнага павільёна Беларусі; кадры з відэазйрагу праекта "Стол"; фрагмент экспазіцыі праекта. Фота Віктара ЛАБКОВІЧА і Любові ГАУРЫЛЮК зроблены спецыяльна для "К", скриншоты прадастаўлены Нацыянальным цэнтрам сучасных мастацтваў

Соцыум

У Нацыянальным сходзе краіны працуюць над падрыхтоўкай паправак у закон аб аўтарскім праве і сумежных правах. Змяненні і дапаўненні павінны патрапіць у Палату прадстаўнікоў ужо ў трэцім квартале. Працоўная група прымае да разгляду прапановы, што паступаюць ад усіх зацікаўленых структур і асоб: грамадскіх арганізацый, творчых дзеячаў, выканаўцаў, аўтараў — усіх, каго тычыцца названы акт.

Настасся ПАНКРАТАВА

Пра відэавочныя пралікі ў існуючых артыкулах, чаканні праваўладальнікаў і магчымых змяненняў.

Ці ў раўнавазе шалі?

ні ў асноватворным дакуменце на круглым stole ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі распаўялі кіраўнік Цэнтра па калектыўным кіраванні маёмаснымі правамі Нацыянальнага цэнтра інтэлектуальнай уласнасці Аляксей БІЧУРЫН і кіраўнік аддзела даследаванняў у сацыяльнай сферы Нацыянальнага цэнтра заканадаўства і прававых даследаванняў Рэспублікі Беларусь Сяргей ЛОСЕУ.

Алічбаваная бездань

Па меркаванні Сяргея Лосева, найгалоўнай праблемай сферы аўтарскага права застаецца выкарыстанне твораў і ахова аўтарскага права ў інфармацый-

ных сетках, у першую чаргу — у сацыяльных. З аднаго боку шыкоўна, што сёння любы фільм, музычны трэк, тэкст можна здабыць на торэнтах ці ў іншых крыніцах. "Аднак, калі праблема не будзе вырашана, мы сутыкнемся з другім бокам — з крызісам. Аўтару стане нецікава ствараць, запісваць, выдаваць нешта новае, бо трапляючы адразу ў Сеціва, яго ідэі і высылкі губляюць кошт. Каму цікава прасоўваць рэч, стратную па вызначэнні? — задаецца слухным пытаннем прамоўца. — Калі гавораць пра аўтарскае права, я заўсёды ўяўляю шалі. На адной чашы — інтарсы аўтара і распаўсюджвальнікаў, на іншай — спажыўцоў. І

задача аўтарскага права — знайсці момант раўнавагі".

На думку спікера, каб механізм працаваў, неабходна ўключыць у заканадаўчую сістэму катэгорыю, якая пакуль знаходзіцца па-за ўвагай заканадаўцаў: адказнасць павінны несці не толькі парушальнікі аўтарскага права, але і тыя правайдары і ўладальнікі сервераў, якія дапамагаюць першым размяшчаць крадзены кантэнт у Сеціве. "Пакуль інтэрэт-дзеячы прытрымліваюцца пазіцыі, маўляў, я — уладальнік плота і не магу адказваць за тое, што на ім пішуць. Яны хітруюць, бо ўмоўны ўладальнік "плота" атрымлівае грошы за тое, што здае месца на ім у арэнду", — патлумачыў спадар Лосев.

Заканчэнне — на старонцы 4.

"К" інфармуе

NaviBand: і песня з'явілася!

Выхад у фінал "Еўрабачання" гурта NaviBand — нагода падтрымаць Ксенію Жук і Арцёма Лук'яненку сёння ўвечары, апаўсядзішы сваіх сяброў з еўрапейскага кантынента пра гэтых талентаў з Беларусі!

Напярэдадні ж згадаем фрагменты нядаўняга інтэрв'ю "К" з маладымі артыстамі, каб зразумець, чым яны " дыхаюць " па-за "Гісторыяй майго жыцця". Дарэчы, тады нашы героі прызналіся: гэта была самая доўгая размова за ўсю гісторыю калектыву. Спадзяёмся, той рэкорд калегамі не ўзяты і дагтуль.

— Як вызначаеце жанр, у якім працуеце?

А.Л.: — Пра нас журналісты пішучы: індзі-фолк, поп-індзі, кантры.

К.Ж.: — Мы сапраўдныя індзі, індэпендэнт, незалежныя ні ад каго, самі па сабе. А фолк, поп ці рок — гэта ад песні залежыць. У нас ёсць кампазіцыя, якая сапраўдны фолк, — кавер на народную песню "Рэчанька", а калі ўзяць песню на рускай мове "Наш мотів" — гэта поп.

— З аднаго боку вы — індзі, з іншага — вас пастаянна ўключаюць у афіцыйныя праграмы, канцэрты, адпаведна, з'яўляюцца тэлефіры...

А.Л.: — Нам падабаецца, што можам быць і там, і там.

К.Ж.: — Не ведаю, як здарылася, што нас ведаюць у Беларусі. Мы не ўнікальныя, песні з простымі тэкстамі, але ў іх ёсць настрой, пазітыў.

А.Л.: — Як не ўнікальныя?! Наша ўнікальнасць у магіі паміж мной і Ксюшай, у той атмасферы, якую мы ствараем, магчымасці пазначыць сябе як беларусаў, быць музычна свабоднымі. У прастае, трох акордах, меладзіме ды двух галасах, якія сплятаюцца ў гэтай гармоніі. А наша мэта — каб як мага больш людзей даведаліся пра нашу творчасць, пра Беларусь, нашу культуру ды мову. Гэта неверагоднае пачуццё патрыятызму і ёсць сапраўднае адчуванне любові да сваёй краіны, і яно, напэўна, для мяне як місія — каб беларуская мова, культура былі больш распаўсюджанымі.

Заканчэнне — на старонцы 7.

Сустрэча міністра

Напярэдадні святкавання Дня Перамогі міністр культуры Беларусі Барыс Святлоў сустрэкаўся з ветэранамі Вялікай Айчыннай вайны і працы.

У залу пасяджэнняў Міністэрства культуры завіталі палкоўнік у адстаўцы Георгій Лазычэнка і колішні першы намеснік Міністра культуры БССР, былы дырэктар Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны Аляксандр Ульяновіч. Тэм для размоў было багата: нягледзячы на пажывны век, удзельнікі баявых дзеянняў актыўна

сустрэкаюцца з моладдзю, дзяляцца ўспамінамі з ахвотнымі пачуццямі прадзіваў гісторыі пра 1940-я.

Міністр культуры спытаў, сярод іншага, як госці ставяцца да рэзава пра тое, ці трэба людзям, якія змагаліся з карычневай чумой, штогадова ісці ў парадным страі на Дзень Незалежнасці, маўляў, многім удзельнікам той значнай ваеннай кампаніі ўжо за 90... Ветэраны адказалі адназначна: няхай маюцца пытанні па здароўі, яны ўсё роўна імкнуцца ўдзельнічаць у святоннай імпрэзе, каб падзяліцца з новымі пакаленнямі незабытай радасцю Перамогі.

Фота Настасі ПАНКРАТАВАЙ

Праграма Дзён культуры

Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь правядзе Дні культуры Рэспублікі Беларусь у Каралеўстве Камбоджа з 20 па 23 мая і ў Сацыялістычнай Рэспубліцы В'етнам (у гарадах Ханой і Лаокай) з 23 па 28 мая.

Культурная праграма мерапрыемстваў Дзён культуры будзе сфарміравана з выстулаў Служаўнага калектыву Рэспублікі Беларусь "Дзяржаўны ансамбль танца Беларусі", заслужанай артысткі Рэспублікі Беларусь, салісткі Маладзёжнага тэатра эстрады Віктарыі Алешка, экспанавання выставы Нацыянальнага гістарычнага музея "Беларусь і беларусы", а таксама выставы мастака Васіля Ясюка ў дзвюх краінах і яго майстар-клас

саў для студэнтаў вышэйшых навучальных устаноў.

Афіцыйную дэлегацыю ўзначаліць намеснік міністра культуры Рэспублікі Беларусь Васіль Чэрнік. У рамках яго візіту ў Пнампень і Ханой плануецца арганізацыя сустрэч з кіраўніцтвам Міністэрства культуры і вытанчаных мастацтваў Каралеўства Камбоджа і Міністэрства культуры, спорту і турызму Сацыялістычнай Рэспублікі В'етнам, падчас якіх будуць абмеркаваны такія пытанні, як супрацоўніцтва паміж музеямі і бібліятэкамі абедзвюх краін, устаноўна адукацыі ў сферы культуры, ажыццяўленне абменных гастроляў тэатраў, рэалізацыя іншых сумесных праектаў у галіне культуры і мастацтва.

Дні культуры В'етнама ў Беларусі плануецца правесці ў 2018 годзе.

У дні святкавання 72-й гадавіны Вялікай Перамогі ў Мінску гасцявала дэлегацыя брытанскіх музейшчыкаў на чале з генеральным дырэктарам Імперскага ваеннага музея ў Лондане Даян Ліс. Госці наведалі Беларускі дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, а таксама мемарыяльныя комплексы "Хатынь" і "Малы Трасцянец".

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

Мне давялося прысутнічаць на экскурсіі па музеі гісторыі Вялікай Айчыннай, якую для брытанскіх калег праводзіў асабіста яго дырэктар Дзмітрый Шляхціч. За межамі музейшчыкі не такія ўжо рэдкія госці ў нашай сталіцы. Людзей гэтай прафесіі ва ўсім свеце яднае блізкае, можа нават аднолькавая ментальнасць, стыль сумоўя, лад мыслення і паводзін. Восі брытанскія госці былі сваімі людзьмі сярэд мінскіх калег. Звычайна вынікам такіх візітаў становяцца

сумесныя праекты, абмен выставамі. І зараз у кароткім інтэрв'ю, якое спадарыня Ліс дала ў час згаданай экскурсіі, гаварылася пра перспектывы супрацоўніцтва паміж Імперскім ваенным музеем і Беларускім дзяржаўным музеем гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. Госця з Брытаніі выказала захапленне ўстаноўай культуры і адзначыла, што ў экспазіцыі ёсць шэраг тэм, безумоўна цікавых яе суаічыннікам.

Музей, кіраўніком якога з'яўляецца Даян Ліс, для злучанага каралеўства Вялікабрытаніі і Паўночнай Ірландыі мае значэнне аналагічнае таму, што для Беларусі адыгрывае Музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. Яго наведванне для брытанцаў — шло па тэрыторыі і далучэнне да вялікай гісторыі. Пры гэтым экспазіцыя Імперскага ваеннага музея не толькі распаўядае пра зваляючы зброі і пра войны, у якіх на працягу мінулага стагоддзя і пачатку бягучага удзельнічалі брытанцы разам з падданымі Імперыі і грамадзянамі Садружнасці. Наведвальнікі

20 чэрвеня адбудзецца Ноч музеяў — міжнародная традыцыя, паводле якой раз на год менавіта начной парой музеі прымяраюць на сябе функцыі тэатраў ці парка атракцыёнаў.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

Ідэя нарадзілася не ў Беларусі, але прыжылася на нашай культурнай глебе, ужо мае сваю, няхай і кароткую, але гісторыю. Штогод Ноч пашырае аўдыторыю і геаграфію, уягвае ў сваё кола новыя музеі-удзельнікі. Удасканалваецца рэжысура свята, у рамках акцыі рэалізуюцца арыгнальныя ідэі, ужо звыклімі становяцца сродкі інтэрактыву.

12 мая ў Дзяржаўным літаратурным музеі Янкі Купалы адбылася сустрэча прадстаўнікоў музейнай супольнасці з журналістамі. На прэс-канферэнцыі ішла гаворка як пра Міжнародны дзень музеяў 18 мая, так і пра праграму нашага ўдзелу ў міжнароднай начной акцыі. Для адных музеяў апошня — гэта рэкламны ход, які ў перспектыве можа павялічыць колькасць наведвальнікаў і, адпаведна, фінансавыя паказчыкі. Другія ж, за якімі стала замацаваны статус нацыянальнага брэнда (і маюць яны праблемы не праз адсутнасць наведвальнікаў, але з прычыны іх наплыву), бяруць удзел у акцыі на знак салідарнасці са сваімі калегамі-музейшчыкамі на радзіме і ў свеце.

Адрозніваць сучаснай "халавы" не будзе — грошы наведвальніку ў большасці выпадак плаціць усё ж такі даўдзельца. Але ўяўдуць і "святочную зніжку", і магчымаць, прыдбаўшы адзін квіток, наведваць некалькі устаноў.

Што да канкрэтыкі, дык Дзяржаўны літаратурны музей Янкі Купалы ў Ноч музеяў наладзіць імпрэзу пад назвай "Будзь ЯК!" (Я. К. — Янка Купала) — такі ж таленавіты, элагантны, шляхетны, крэатыўны... Фасціям прапануюць згуляць у альтэрнатыўны лёс. Песняра — уявіць, што было б, каб ён

атрымаў Нобелеўскую прэмію па літаратуры. Госці Купалавага дома змогуць праісці пасвячэнне ў філаматы/філарэты, адчуць сябе лівінскай шляхтай, пазнаёміцца з нашай геральдыкай, зрабіць эфектныя фотаздымкі.

Дзяржаўны літаратурна-мемарыяльны музей Якуба Коласа прыадкрые таямніцы дома, у якім паводле законаў містыкі мусяць жыць дух гена Беларускай літаратуры і ягонае жывое слова. Сама імпрэза будзе называцца "Святло ў акне" (Якуб Колас часта працаваў па начах). Пад начную імпрэзу будзе задзейнічаны не толькі дом-

Дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны зробіць зваіком сваёй праграмы канцэрт ваенных песень на пляцоўцы перад музеем. Бонусы будуць мець тыя, хто прыйдзе ў форме Чырвонай ці Савецкай Арміі альбо ў грамадзянскай вопратцы ў стылі 1930-х.

Нацыянальны гістарычны музей Рэспублікі Беларусь у Ноч музеяў зладзіць тэатралізаваную імпрэзу, якая будзе афіцыйным закрыццём выставы, прысвечанай гісторыі гандлю ў Беларусі, і закране адвечную для памежных тэрыторый і транзітных краін дзейнасць — кантрабанду. А ў фі-

Ноч музеяў: па логіцы інтэрактыву

Больш як 90 беларускіх устаноў удзельнічаюць у міжнароднай акцыі

музей, але і навакольная прастора з гаспадарчымі пабудовамі.

Дзяржаўны музей гісторыі беларускай літаратуры сваёй праграме даў назву, якая асацыявае на адсыле ў пазію Срэбранага веку — "Ноч. Літар. Траецкае. Музей". Згаданы час быў і перыядам беларускага нацыянальнага адраджэння. У кантэксце віртуальнага падарожжа на мяжу XIX — XX стагоддзяў інакш прагучаць і знаёмства са школьнай праграмы творы. Асобныя кірункі на Ноч музеяў атрымаюць і ўсе філіялы Музея гісторыі беларускай літаратуры. З'явіцца, дарэчы, і нагода паразважаць на тэму "Як мы развучыліся чытаць".

Мірскі замак прапануе наведвальнікам старасвецкі баль. А перад гэтым ахвотныя змогуць вывучыць асновы "мовы веераў". У XVIII стагоддзі шляхетныя пані і паненкі карысталіся гэтай функцыянальнай аздобай для размовы, пасылаючы знакі-паведамленні, нахштальт сённяшніх эсмэсак.

ліяле Нацыянальнага гістарычнага — Доме-музеі Першага з'езду РСДРП — можна будзе ўжыцца ў вобраз дэлегата апошняга, сфатграфаванага за гістарычным сталом, уявіць сябе адным з тых (герояў ці зладзеяў, гэта ж паглядзець), хто тады ў Мінску спіхнуў планету на арбіту камунізму.

Нацыянальны мастацкі музей на Ноч музеяў звычайна папрыбірае з экспазіцыі некаторыя творы, для якіх павышаная колькасць народу ў залах можа быць небяспечнай. У некаторых залах будзе адключана электрычнасць, так што наведвальнікам давядзецца карыстацца літарыкамі альбо мабільнікамі. А парадка ж будуць забяспечваць схаваныя ў цэпры спецыяльна навучаныя людзі.

Дадамо, што амаль ва ўсіх сталічных музеех у адметную частку заплаваная канцэртная праграма, тэматычна адпаведная характару экспазіцыі і логіцы інтэрактыву.

Партнёрства ваенных музеяў

Госці музея знаёміцца з яго экспазіцыяй. Фота Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны

музея атрымліваюць уяўленне пра тое, як вайна ўплывае на асобу і грамадства. Не будзе памылкай сказаць, што і нашы музейшчыкі зраблюць у тым жа кірунку, аналізуючы псіхалогію чалавека на вайне і розныя аспекты міжваеннага, ваеннага і пасляваеннага часу.

У час экскурсіі па Музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны гасце цікавілі канкрэтныя пытанні. Кштальт, колькі працэнтаў аўтэнтыкі ў тым ці іншым арэфакце, а колькі прыпадае на працу рэстаўратараў? Гума на колах ваенных аўтамабіляў — "родная" або сучасная? Рэчы, як вядома, могуць быць на іх у нерухомым стане. Якія прыстасаваны інсталюваць, каб рарытэтычныя арэфакты не дэ-

фармаваліся? Ці арыгнальныя паперы ў вітрынах? Госці з цікавасцю разглядалі ўзоры брытанскай зброі, якія ў выніку ваеннай сумятні трапілі ў рукі нашых партызан.

Як мне падалося, брытанскіх музейшчыкаў найбольш зацікавілі тэмы абарончых баёў 1941 года, акупацыйнага рэжыму і народнага супраціву фашыстам. Па словах спадарыня Ліс, і музей распаўядае пра ваенныя падзеі, што найперш і ў асноўным датычаць улсна брытанскай гісторыі. Між тым, грамадзце краіны можа быць вельмі цікавым тое, што адбывалася ў час вайны на савецка-германскім фронце, а таксама на акупаванай немцамі тэрыторыі Савецкага Саюза.

Такім чынам, супрацоўніцтва нашага і брытанскага музея, аб-

мен выставамі на ваенную тэматыку ў перспектыве маглі б паспрыць станаўленню ўзаважанай і карэктнай трактоўкі падзеі Другой сусветнай вайны. У самой Брытаніі, па словах Даян Ліс, гадавіны перамогі шырока не адзначаюцца. 8 мая ладзіцца ўрачыстая імпрэза на плошчы перад Імперскім ваенным музеем — вось, бадай, і усё... Таму нашым гасцям было важна пабачыць, як святкуюць Дзень Перамогі ў Беларусі, зразумець, чаму падзеі больш як сямідзесяцігадовай даўніны хваляюць нашых людзей і сёння.

Дарэчы

Ядаўна прайшоў рабочы візіт супрацоўнікаў беларускіх музеяў — Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, Мемарыяльнага комплексу "Брэсцкая крэпасць-герой" і Нацыянальнага гістарычнага музея краіны — да польскіх калег. Дэлегацыя наведвала крэпасць Модлін. Пабачылі беларусы і шэраг варшаўскіх музеяў. Асабліва цікавае ў прафесіяналаў выклікаў Музей Варшаўскага паўстанскай гісторыі. Між тым, грамадзце краіны можа быць вельмі цікавым тое, што адбывалася ў час вайны на савецка-германскім фронце, а таксама на акупаванай немцамі тэрыторыі Савецкага Саюза.

ГАЗЕТА КУЛЬТУРА

ШТОГДЫНЬБАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Вывадаецца з кастрычніка 1991 года.

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае паасячэнне № 637, выданае Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Галоўны рэдактар — Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАЎ. **Адказны сакратар** — Юрый КАРПЕНКА; **рэдактары аддзяленняў**: Надзея БУЧЫНІЧ, Барыс КРЫЖАК, Лютэя РАПІН, Ілья СВІРЬ, **аглядальнікі рэдакцыі**: Дар'я АМІЛЬКОВІЧ, Вераніка МОЛАКАВА, Настася ПАНКРАТАВА, Юрый ЧАРНКЕВІЧ; **спецыяльныя карэспандэнты**: Пётр ВАСІЛЕЎСКІ, Алена ПЛІШКЕВІЧ, Канстанцін АНТАНОВІЧ; **карэспандэнт** — Ганна ШАРКО; **мастацкі рэдактар** — Наталія ОБАД; **карэктар** — Мая ХУТКОВА. Сайт: www.kimpress.by. Е-мэйл: kultura@ut.by. Адрас: **свадзінскі**: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Паска 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны аддзяленне: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Радацыйна-выдавчкая ўстанова "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА", 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Паска 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35. Агульны дэлежавы паказальнік: **прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, паштовы адрас і адрас паштара, дату выдання, кім і калі выдадзены паштарт, асабісты нумар, асноўныя месца працы, зваротны адрас**. Аўтарскія рупалкі не рэгулююцца і не вяртаюцца. Мераважны аўтар можаць не адпавядаць пункту ўдзялення рэдакцыі. Аўтары наноць адзначэнне за дакладнасцю матэрыялаў. "Матэрыялы на правах рэкламы." "Культура", 2017, № 19, 4-20. Верныя 63675, 63676. Розныя кошт — па дамоўленасці. Папісанне ў друк 12.05.2017 ў 22.00. Замова 1792. Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларусь Дом друку". ЛП № 02330106 ад 30.04.2004. пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Рэпарцёрскі марафон

Яна сапраўды вядзе рэй

На Глыбоччыне прайшоў фэст дударскіх рэгіёнаў

Мы едзем у аўтобусе з дударом з Шатландыі і размаляем. "Кілы носяцца больш за 20 гадоў, — адказвае музыка на маю рэпліку наконт славутага шатландскага адзення, што на ім. — Ёсць зімовы ды летні варыянт, гэта — летні". Потым дастае ноты, па якіх грае на дудзе, і пачынае распяваць пра музыкаў, хто сачыняў мелодыі для інструмента.

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ

"А што да спалучэння шатландскай дуды і аркестра, — рагуе ён на маё пытанне, — дык гэта акурат тэма майё дысертацыі, якую я абараніў у Эдынбургскім універсітэце Непера", — "раскрывае карты" доктар музыкі Ліндсей Дэвідсан. Вось вам і "ёшкіна котка"! Мы едзем ў аўтобусе, які вьязе нас у адну з вёсак Глыбоцкага раёна. А кампазітар і адзін з апошніх вучняў славутага шатландскага дудара Інгліса — гоцьц Першага фэсту дударскіх рэгіёнаў на Глыбоччыне.

Іа помнік Ігнату Буінціцкаму грае Віталь Воранаў. / Фота аўтара

Што, як і адкуль

Яшчэ на форум "Дударскі рэй" прыехалі дудары з Вялікапольшчы (Польшча), з Маравыі, што ў Чэхіі, Фландрыі і Валоніі — Бельгія, Расія. Беларускаю традыцыю дударства прадстаўлялі музыкі Юрась Панкевіч, Дзясні Сухі, Сяргей Чубрык, Яўген Барышнікаў... Падзея ж не адбылася б без музыкі і арганізатара Вітала Воранава, чый, без сумневу, выскародны праект — вяртанне дуды, яе шанаванне і папулярызаванне менавіта на Глыбоччыне — атрымаў першае ўвасабленне, дзякуючы падтрымцы мясцовых уладаў.

— Я сам адвонь, — прызнаецца мне Віталь, ахвотна распяваючы пра ідэю нараджэння "Дударскага рэю". — Заўважыў, што фестывалю, які прысвечаны дудзе менавіта як інструменту, у Беларусі няма. Так, у Мінску ёсць форум, які паказвае

дуду ў спалучэнні з рознымі інструментамі, як яна можа гучаць у року, метале, але воль традыцыйнага яе прадстаўніцтва не назіраецца. У хапіўся за гэта! Але, вядома, без традыцый дударства на Глыбоччыне не абыйшлося. Увогуле, беларускі феномен дударства больш за ўсё распаўсюджаны менавіта на поўначы Паазер'я. Мы занурліся з калегамі ў даследаванні, і стала відавочна, што Глыбоччына выгодна вылучаецца ў гэтых адносінах нават на карце поўначы Віцебшчыны.

Тут Віталь працягвае праграму фэсту і ўказвае на падарожжа ў Празарокі на радзіму Ігната Буінціцкага.

— І самая цікавая асоба, якая дазваляе нам адгукцца на гэту традыцыю, — гэта дудар Адам Шульга, які быў адным з трох музыкаў у трупце славутага Ігната Буінціцкага, — прыёмляе на тугішоў глебу музычную ініцыятыву энтузіаста. — Мы і запланавалі паездку ў Празарокі, каб ушанаваць яго памяць. Тым больш, што ў вясковай школе ёсць музей заснавальніка першага прафесійнага беларускага тэатра, дзе можна ўбачыць і фота музыкі.

Працяг старадаўняй песні

У невялікай вёсцы высаджваецца міжнародны дэсант дудароў, і гэта — яшчэ тое відовішча. Капэла з Вялікапольшчы ў чырвоным, чхі ў вясільных чорных капелюшах і з "касматымі" дудамі, што зроблены са скур авечка, шатландцы — у кілтах, беларусы — у ільняных кашулях... Такое прадстаўніцтва выглядае надзвычай маляўніча. Калі група збіраецца ля магільні Ігната Буінціцкага і Віталь Воранаў пачынае граць на дудзе, аддаючы даніну славутаму беларускаму акцёру і рэжысёру, — усё становіцца на свае месцы.

— Ва ўсім свеце, калі быў дудар у рэгіёне, першае для музыкі — пайсці і ўшанаваць яго памяць, — каментуе музыка адно з нягласаных прадстаўніцтваў дудароў. — Гэта вельмі важна, бо каб не гэтыя людзі, мы не ведалі б нічога пра інструмент, пра традыцыю — адзінкі і захавалі яе для нас. І тым больш знакава ўшанаваць постаць Ігната Буінціцкага, які, па сутнасці, праславіў беларускую дуду на гастролях у Санкт-Пецярбурзе, Варшаве, Вільні.

Падчас экскурсіі ў музеі школы, якая носіць імя славутага беларускага тэатральнага дзеяча, расстаўляюцца ўсе кропкі над "і". Віталь Воранаў прыцягвае ўвагу гасцей да фотаздымка тэатральнай трупцы, указваючы ў першым шэрагу на постаць мужчыны ў шапцы-магерцы — гэта і ёсць Адам Шульга. Неспадзявана ў гэты момант адбываецца тое, што незалежна ад мовы, на якой гаворыш, становіцца зразумелым усім. Еднасць з традыцый і салідарнасць. Музыка сустракае музыкаў, а на больш глыбінным узроўні — дуда вяртаецца туды, дзе жыў адзін з яе майстроў. Момант, які пры ўсёй прастаце і пэўнай арганізацыйнай будзённасці, варта адчуць.

І калі ў пакойчыку музея школы працяг старадаўняй песні.

Працяг — у наступных нумарах "К".

Беларускі фонд культуры, што святкуе сваё трыццацігоддзе пастыхова здолёў перажыць эпоху, якая яго спарадзіла, ды ўліцца ў сучаснае культурнае жыццё незалежнай Беларусі. Пры гэтым, зусім не адчуваючы сабе ў ім нейкім рэліктам альбо "ганаровым ветэранам". Таму і нядзіўна, што старшыня БФК Уладзімір ГЛЕП быў заспеты мною ў рабочым настроі.

Ілья СВІРЬІН

Уладзімір Глеп. / Фота Ташчы МАТЦЕВІЧ

— Рашэнне адсвяткаваць свае ўгодкі шырока мы прынялі найперш дзеля таго, каб з'явілася добрая нагода падзякаваць тым рупліўцам, якія нямаля зробілі на ніве нашай культуры. — Кажэ ён. — Хаця юбіляў у нас, як мне падаецца, і так зашмат. А на самай справе, трэба было б болей не гуляць, але працаваць. Пагатоў, спраў яшчэ хапае...

У чым вы бачыце асноўную місію Беларускага фонду культуры?

— Такое пытанне, дарчы, гучала і трыццаць гадоў таму, калі стварыўся Усеаюзны фонд культуры. Памятаю, на ўстаноўчым пасяджэнні яго кіраўнік Дзмітрый Ліяхачоў казаў: гэта зусім не амяла адно Міністэрства культуры, мы маем прынцыпова іншыя мэты — найперш, акумуляцыю грамадскай думкі. Не грошай, але менавіта ідэй! Бо якімі разумнымі ні былі адказныя асобы, усё адно яны патрабуюць парадаў зверху. Уласна, Беларускі фонд культуры, "башчам" якога можна лічыць народнага пісьменніка Беларусі Івана Чыгрынава, заўсёды прытрымліваўся такога прыпынку. Цяпер мы працягваем напрацаванае пры ім. І, як паказвае досвед, ідэі, якія нараджаюцца ў галовах энтузіястаў, з часам выходзяць і на дзяржаўны ўзровень. Хаця звычайна мала хто здагадваецца, адкуль у іх растуць ногі...

Напрыклад, не так даўно пачалася сур'ёзная гутарка адносна стварэння мемарыялу ў Курапах. Даўно пара! Але ці шмат хто памятае, што яго ідэя была вывешчана ідэялізаваная БФК яшчэ нават за савецкім часам! Тады пры мінскім аддзяленні фонда з'явілася спецыяльная група, якую ўзначаліў знакаміты мастак Васіль Шранговіч, і яе вылікамі быў распрацаваны праект мемарыялізацыі. Падыход да гэтага месца быў вельмі далікатны: абгарадзіць, пабудаваць сціплую каплічку для прадстаўнікоў усіх канфесій... Сёння, больш чым праз чвэрць стагоддзя, урэшце, прыспеў час увасаблення той задумы ў жыццё.

Іншы красамоўны прыклад — тэма вяртання каштоўнасцяў, якая набыла для нас актуальнасць адразу па стварэнні БФК. Спатрэбілася добрых дваццаць гадоў, каб ідэя стала дзяржаўнай, і цяпер гэтую праблему курыруе паважаная камісія Савета Міністраў.

— Аднаведна, даводзіцца чакаць дзесяцігоддзямі...

— Не, мы акурат не чакалі ды без справы не сядзелі. Створаныя фондам восем тамоў "Вяртаня" (апошні, на жаль, пакуль не выдадзены праз брак сродкаў) забяспечылі ўрадавую камісію належным матэрыялам для работы.

Ці моцна паўплывала на дзейнасць фонду тая змена эпох, якую давлялася перажыць?

— Без сумневу. Але не магу сказаць, што грамадскія ператварэнні скасавалі нашы папярэднія работы альбо істотна змянілі абраны курс. Вось у маіх руках — доўгатэрміновая праграма "Спадчына", што была прынятая падчас заснавання фонду. Бачыце, старонкі ўжо трохі пажухлі, але мы і дасюль працуем згодна з ёю. Думаю, выкладзены тут ідэі хоць і яшчэ на наступныя трыццаць гадоў дзейнасці фонду. Хаця, вядома ж, час падказвае і нешта новае.

Няўжо так мала з задачай удалося рэалізаваць?

— Не! Некаторыя з выкладзеных тут ідэй даўно ўвасаблены ў жыццё, але ёсць і тыя, якія дасюль чакаюць свайго часу. Ад іх нават не тое што адмовіліся — проста пакуль адкладлі. Напрыклад, гэта ўсталяванне ў Мінску помніка Каліноўскаму. Няма сумневу, што да гэтай задумы мы абавязкова вернемся — праўда, не наважуся пакуль прагназаваць, калі.

Фонд ідэй, якія ўмеюць чакаць

— Затое літаральна сёлета вашымі намаганнямі будзе усталяваны мемарыяльны знак "Беларусам свету"...

— Дарчы, яго ідэя таксама — хай і трохі ў іншым выглядзе — закладзена ў праграме "Спадчына". І воль праз некалькі дзесяцігоддзяў яна нарэшце мае быць урэалізаваная.

Для ўвасаблення кожнай ідэі патрэбны матэрыяльныя рэсурсы. Адкуль іх узяць грамадскай арганізацыі?

— Ніяккуль. Іх у нас і няма. БФК нават членскія ўнёскі не бярэ. Грошы мы можам атрымаць хіба за кошт выдавецкай дзейнасці і з прыбытку Маладзечанскай фабрыкі мастацкай вырабы. Але абедзве крыніцы ў цяперашні век наўрад ці могуць каго падсілкоўваць — добра, калі тая фабрыка сама сабе падтрымлівае на плыву. Таму БФК існуе, лічыце, на грамадскіх пачатках. А для ідэй, якія мы вылучаем, даводзіцца кожнага разу шукаць фінансаванне збоку. Гэта і спонсарская дапамога, і дзяржаўная падтрымка. На шчасце, нашы ідэі дзяржавай запатрабаваны — чаму сведчаннем хаця б той самы мемарыяльны знак.

А што наконт грамадскага збору сродкаў — ці, як цяпер модна казаць, краўдфандынгу?

— Мы практыкавалі такія акцыі ўжо вельмі даўно — прыкладам, у выпадку з помнікам ахвярам Першай сусветнай. Гэта было яшчэ ў часы, калі тая вайна заставалася амаль "невядомай", ніхто пра яе нарта не ўспамінаў. На жаль, інфляцыя ператварыла сабраныя грошы ў пыл, але... сама задума, на шчасце, не загінула. Мы былі вельмі ўсцешаныя, калі неўзабаве свой мемарыял пачаў ствараць у Забродзі мастак Барыс Цітовіч.

Яшчэ адзін прыклад — рэстаўрацыя ўнікальнага алтара Будслаўскага касцёла, куды неўзабаве можна будзе далацьцэ з Мінска нават на верталёце. На сённяшні дзень на вельмі высокім дзяржаўным узроўні прынятае рашэнне аб стварэнні сумеснай беларуска-польскай камісіі, якая будзе курыраваць гэтыя надзвычай складаныя і далікатныя работы. А пачыналася ўсё чатыры гады таму,

калі выканан БФК прыняў рашэнне аб зборы сродкаў ў касцёлах.

Розных спакслівых ідэй цяпер агучваецца настолькі шмат, што нават узнікае пытанне: а ці ўсе яны вартыя ўвасаблення? Напрыклад, паводле метадалагічных крытэрыяў альбо хаця б нават элементарнай фінансавай мэтазгоднасці...

— З гэтым цяжка не пагадзіцца, але важна і іншае: тыя ідэі павінны з'яўляцца, выпяляцца, абмяркоўвацца на самым шырокім узроўні. А потым хай нешта адкінецца, нешта ўдакладніцца ў ходзе дыскусій... І калі член БФК Уладзімір Цяляжнікаў на падставе дабайнага вывучэння дакументаў зрабіў рэканструкцыю першапачатковага аблічка Полацкай Сафіі, у прафесіяналаў гэта на пачату выклікала скепсіс. Тым больш, сам даследчык па адукцыі эканаміст, а не архітэктар. Аднак я ўжо заўважваю, што рэакцыя мяняецца на іншую: "У гэтым нешта ёсць!" Самае важнае, каб у працэсе стварэння і абмеркавання ідэй было ўцягнана як мага больш неаб'якавых людзей. Уласна, у гэтым і бачыць сваю задачу наш фонд.

Але ў яго з'яўляцца шмат маладзёных канкурэнтаў — грамадскіх арганізацый, якія шчыруюць на той самай ніве...

— Ды пра якую канкурэнцыю тут наогул можна казаць? Мы яе адчуваем — наадварт, аказваем пасільную дапамогу ўсім новым пачынам, якія ствараюцца на глебе нацыянальнай культуры! Тым больш, такіх арганізацый, усё ж, замала. Шкада, што дасюль так і не з'явілася краязнаўчага таварыства, хаця ў свой час спробы яго стварыць рабіліся. Узнікла ініцыятыўная група, правялі нават сход, куды з'ехаліся краязнаўцы з усёй краіны, быў падрыхтаваны ладны пакет дакументаў. Але ў выніку не атрымалася...

Хаця кожнаму відавочна: патрэба ў такой арганізацыі настала ўжо вельмі-вельмі даўно, і асабліва ў рэгіёнах. Рупліўцаў можна знайсці ледзь не ў кожнай вёсцы — толькі школьных музеяў у свой час налічвалася недзе дзве з паловай тысячы, прычым сярод іх ёсць і папраўдэ ўнікальныя! А тыя краязнаўчыя куткі, якія створаны сёння ледзь не пры кожнай бібліятэцы! А самаутужныя выданні па гісторыі краю, што выпускаюць энтузіясты! Ды, на жаль, дасюль няма нікога, хто ўзяў бы на сябе функцыю метадычнай дапамогі, спрыяў кантактам паміж краязнаўцамі ды кансалідацыі гэтага руху. Наша "Краязнаўчая газета", якая выдаецца ўжо пятнаццаты год, у пэўнай меры спрабуе запойніць гэтую нішу, але... адной яе, канешне ж, замала.

Як падаецца, многія рупліўцы хутка "перагарэюць", спаткаючыся з першымі няўдачамі. Што бы вы маглі ім параіць з вышэйшымі свайго досведу?

— Толькі аднаго: быць паслядоўнымі! Я не скажу з боку ў бок, шукаючы лепшай долі. Як пайшоў некалі кінемеханікам працаваць, так і дасюль шчырую на ніве культуры! І таму магу шчыра прызнацца: я задаволены сваім жыццём і тым, што мне ўдалося зрабіць. Менавіта паслядоўнасць прыводзіць да таго, што азіраючыся назад, ты бачыш не бязладныя сляды, уласцівыя тым, хто блукае ў трох соснах, але роўную лінію, якая вьязе ў вызначаным кірунку — да мэты.

Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь выказвае спачуванні галоўнаму рэдактару рэдакцыі перыядычных выданняў і выданніў з працягам дзяржаўнай установы "Нацыянальная бібліятэка Беларусі" КІРУХІНАЙ Людміле Генадзеўне ў сувязі з напаткаўшым яе горам — смерцю мужа.

Калектыву Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі выказвае глыбокае спачуванне галоўнаму рэдактару рэдакцыі перыядычных выданняў і выданніў з працягам КІРУХІНАЙ Людміле Генадзеўне ў сувязі з напаткаўшым яе вялікім горам — смерцю мужа.

Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова "Культура і мастацтва" выказвае шчырае спачуванне галоўнаму рэдактару рэдакцыі перыядычных выданняў і выданніў з працягам дзяржаўнай установы "Нацыянальная бібліятэка Беларусі" КІРУХІНАЙ Людміле Генадзеўне з прычыны яе вялікага гора — смерці мужа.

Погляд знутры

На такі выпадак мы падрыхтавалі інструкцыю для тых, хто хацеў бы арганізаваць вулічнае мерапрыемства, але не ведае, з чаго пачаць. Гэта прыблізная схема, агульная для розных тэматычных кірункаў, не толькі тэатральнага.

Перадусім трэба вызначыць, што гэта будзе — тэатральны ці музычны фестываль, вечар кінапаказу, песенны сход, выстава ў вокнах старога будынка ці штосьці яшчэ. Потым паспрабуйце адказаць сабе максімальна канкрэтна, дзе вы хацелі б гэта зрабіць, калі і — галоўнае — навошта ды для каго. Любая вулічная гісторыя больш пра аддаваць, чым пра атрымоўваць: вы выходзіце ў вялікую адкрытую прастору і плануеце ўбачыць там не два-тры глядачы, а значна больш. Калі ваша мэта зрабіць штосьці для сябе і пацешыць уласныя амбіцыі, людзі адразу гэта зразумеюць і не адгукнуцца — ім важна адчуваць: штосьці зроблена для іх. А яшчэ адчуваць шчырыя пазітыўныя эмоцыі. Каб атрымаць падтрымку і дапамогу, якая, натуральна, спатрэбіцца, запраці глядачоў, трэба зацікавіць іншых людзей сваёй ідэяй, у любы момант быць здольным апісаць яе.

З месцам і часам таксама важна не памыліцца. Маленькі дворык, вялікая плошча, поле, лес, вуліца — ад таго, якую вы выбіраеце вулічную пляцоўку, залежыць і тое, што там магчыма паказаць, і колькі людзей там можна змясціць. Трэба адразу падумаць, ці зручна туды дабрацца і куды там схавацца на выпадак дажджу. Калі плануеце, што да вас прыйдуць дзеці, трэба пачынаць мерапрыемства днём. Калі, наадварот, хочаце бачыць толькі дарослых, лепш прызначыць больш позні час у выхадны дзень. Калі ведаеце, што нейкае іншае мерапрыемства ўжо даўно праводзіцца ў час, які хацелі выбраць вы, лепш сваё перанесці.

Далей складаем папярэдні план мерапрыемства — падумаць, каго запраціць выступіць ці штосьці паказаць, што для гэ-

У мінулыя выхадныя ў сталіцы адбыўся V Мінскі форум вулічных тэатраў — выступалі калектывы з Беларусі, Германіі, Італіі, Польшчы, на іх прыходзілі глядзець тысячы людзей. Калі пяць гадоў таму мы з аднадумцамі вырашылі яго правесці ўпершыню, даводзілася рабіць усё інтуітыўна — падказкі не было ў каго спытаць. Зараз жа вулічны рух актыўна развіваецца і пасля кожнага форуму па парады звяртаюцца ўжо да нас — каго запраціць для выступу, як арганізаваць свой фестываль.

Вераніка МОЛАКАВА / Фота Тацяны МАТУСЕВІЧ

Вулічны фестываль: мадэль для "зборкі"

Раскладаем па палічках: алгарытм культурнай падзеі

тага патрэбна, ці давядзецца за гэта плаціць, дзе знайсці сродкі, якое неабходна тэхнічнае абсталяванне.

Цяпер паспрабуйце ўявіць сябе наведвальнікам — вы даведліся пра падзею, думаеце, каго можаце туды запрасіць, ці зручна вам самому было б ехаць у тое месца ў прапанаваны час, ці камфортна вам там, колькі там плануеце знаходзіцца, калі доўга, ці зможаце там паесці ці знайсці прыбыльню... Калі нешта не падабаецца вам, не спадабаецца і глядачу.

У любым выпадку аднаму ўсё не арганізаваць. Падумайце, хто і якім чынам можа вам ва ўсім гэтым дапамагчы. Ну а калі ў вас ёсць ідэя, план па яе рэалізацыі і каманда. Што рабіць далей? Ахова парадку, медыцынская дапамога, прыборка тэрыторыі

пасля мерапрыемства, праца ДАІ — без падтрымкі мясцовых органаў улады такіх пытанняў не вырашыць. Таму нельга забывацца на заканадаўчы бок спраў — проста штосьці прыдумаць і самастойна правесці ў любым месцы не атрымаецца. Згодна з законам "Аб масавых мерапрыемствах" можна спрабаваць яго атрымаць, калі тое, што вы задумалі, не прапагандае вайну ці экстрэмісцкую дзейнасць, не прадстаўляе пагрозу грамадскаму парадку, здароўю, правам і свабодам грамадзян (прапаганда насілля, парнаграфіі і жорсткасці), і не парушае патрабаванні заканадаўства, звязаныя з аўтарскім правам. Для гэтага спачатку трэба выбраць арганізатара. Ён можа быць як адзін, так і некалькі — паўналетняя фізічная асоба, індывідуальны

прадпрымальнік, прыватная ці дзяржаўная ўстанова.

Куды звярнуцца па дазвол? Калі мерапрыемства праводзіцца ў Мінску, то ў Мінгарвыканкам з заявай аб правядзенні масавага мерапрыемства і з абавязальствам па арганізацыі і правядзенні масавага мерапрыемства, а таксама планам яго праграмы. Калі дзея плануецца не ў Мінску і чакаеце больш за паўтары тысячы глядачоў ці плануеце запраціць замежных артыстаў, то дакументы трэба занесці ў абласны выканаўчы камітэт. Калі замежнікаў не будзе і колькасць глядачоў не перавысіць паўтары тысячы, дастаткова звярнуцца ў мясцовы выканаўчы ці распарадчы орган. Афіцыйна зрабіць гэта трэба не пазней за 15 дзён да мерапрыемства. Але, натуральна, чым раней, тым лепш. Аздак павінна даць у пісьмовай форме. І вам наўрад ці хто адмовіць, калі вы не парушаеце закон і можаце данесці сваю ідэю.

Толькі калі маеце на руках дазвол на правядзенне мерапрыемства і разумееце, хто і за што заплаціць, можна дзейнічаць далей — фарміраваць праграму, дамаўляцца з артыстамі, пачынаць рэкламу. Варта яшчэ рэз палічыць, якія сродкі спатрэбяцца і на што, дзе іх можна знайсці. Калі вы не прадаеце білеты на сваю імпрэзу і пра прыбытак гаворкі быць не можа, абавязкова шукайце спонсараў сярод буйных арганізацый, прадпрыемстваў, банкаў. Адрозніваеце, што можаце ім прапанаваць — рэкламу, узаемную дапамогу. Арганізуеце дзіцячае свята — звярніцеся да тых, хто таксама працуе для такой аўдыторыі. Патрэбны трансарт — прапануйце сумесную акцыю, напрыклад, з мясцовым аўтарпаркам. Акрамя грошай, карыстайцеся крыжам даверу людзей, здольных зрабіць штосьці для вас — захапіце іх сваёй ідэяй, будзьце чэснымі — і вы абавязкова знойдзеце аднадумцаў.

Важна своєчасова і дакладна прыцягнуць увагу да свайго мерапрыемства — падрыхтаваць

апісанне да яго, афішы, якія можна размясціць на вуліцы і ў інтэрнэце, накіраваць інфармацыю ў сродкі масавай інфармацыі. Калі зрабіць гэта за два месяцы, то людзі хутка забудуцца, куды ім прапанаваць прыйсці. Калі за два дні, то інфармацыя не паспее дайсці да вялікай колькасці глядачоў.

Падумайце, якая дапамога вам можа спатрэбіцца непасрэдна перад, падчас і пасля правядзення мерапрыемства — фатаграфаванне, падніцце ваду, перавозчы рэчы, сустрэкаць людзей. У гэтым могуць дапамагчы валанджы, але іх трэба набраць загадзя і паставіць перад імі канкрэтныя задачы.

Погляд з боку

Інга ЛАЗАВАЯ,

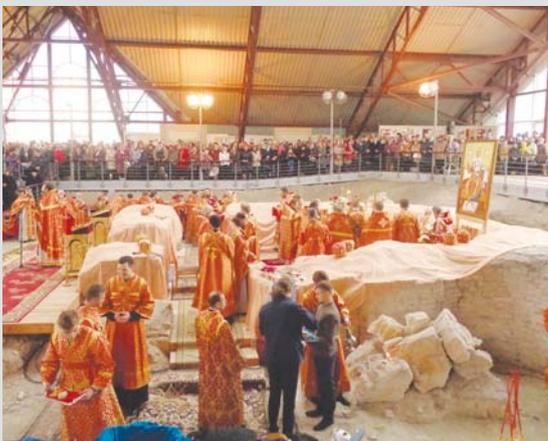
артыстка цырка, каардынатар праектаў і адміністратар па арганізацыі выступленняў Міжнароднага тэатральна-культурнага цэнтра Славы Палуніна (Масква):

— Я ўбачыла, што ў артыстаў, якія ўдзельнічалі ў форуме, ёсць жаданне працаваць, нягледзячы на холад, дождж і іншыя абставіны. З боку падаецца, што ваша публіка галодная да такіх відовішчар. Прыемна было назіраць за яе рэакцыяй, вядомага негатыўнага водгуку не пачула. Таму мерапрыемстваў у такім фармаце павінна быць больш, калі ўжо людзі да іх гатовыя — не абавязкова толькі тэатральныя, нават цыркавое свята можа быць арганізавана асобна, потым музычны фест і гэтак далей. Падчас любога з іх зрабіла б яшчэ выставу-маркет, дзе дызайнеры маглі б паказаць адзенне, упрыгожванні — усё, што заўгодна. Арганізавала б выставу карцін сучасных мастакоў. Няхай бы на вуліцах было патроху прадстаўлена ўсё, чым жывуць людзі гэтага горада.

Некалькі гадоў працую ўжо не толькі як артыстка, але займаюся і фестывальнай дзейнасцю, таму магу параіць, што для вялікай аўдыторыі трэба арганізоўваць шмат розных пляцовак. Адно зрабіць авангарднай,

Фотафакт

Рэспубліканскі савет: нечаканы паварот

Гэтымі днямі наш карэспандэнт бярэ ўдзел у рабоце Рэспубліканскага савета па пытаннях клубнай дзейнасці і народнай творчасці пры Міністэрстве культуры Рэспублікі Беларусь. Як ён паведамляе, 11 мая члены савета наведвалі Тураў (Жыткавіцкі раён) і трапілі на свята шанавання Кірылы Тураўскага, якое адбываецца раз на год у мясцовым архітэктурным музейным комплексе — ля рэшткаў старадаўняга храма. Тут сабраліся ці не ўсе святары Беларусі, а ўваход наведвальнікаў быў бесплатны. Служба працягнула ля помніка Кірыле Тураўскаму. Потым члены савета пазнаёміліся з работай клубных устаноў Петрыкаўскага, Мазырскага, Буда-Кашалёўскага раёнаў.

Фота Яўгена РАГІНА

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 1.)

Аляксей Бічурын расправёў, што прапанова атрымала супрацьлеглы рэакцыю ў законатворцаў. Ён салідарны з калегам: "На мой погляд, ідэя цудоўная і заслугоўвае ўсебаковай падтрымкі. Між іншым, мы далёка не першыя, хто гаворыць пра такую неабходнасць: напрыклад, у ЗША аналагічныя артыкулы былі прынятыя яшчэ ў 1998 годзе ў рамках Закона аб аўтарскім праве ва ўмовах новага тысячагоддзя. У нас такая ідэя ў 2011 годзе не прайшла". Сёння прамоўца з незадавальненнем зазначае неканструктыўную, па яго меркаванні, пазіцыю тэлекамунацыйнай супольнасці.

Ліцэнзія адкрытая?

Другім па велічыні краевугольным каменем кіраўнік аддзела даследаванняў у сацыяльнай сферы НЦЗПД лічыць пытанне дагаворных адносін. Зараз існуе схема адчужэння аўтарскага права, якая за рэдкім выключэннем патрабуе пісьмовага заключэння ліцэнзійнага дагавору. Мы жывем у час тэхналагічнага прарыву і патрабаванне абавязковай пісьмовай формы складання дагавору замянае сучаснаму абароту праў на твор. НЦЗПД прапануе ўвесці ў заканадаўства спрощаны механізм заключэння ліцэнзійнага дагавору — так званую адкрытую ліцэнзію. Дзейнічаць яна будзе такім чынам: праваўладальнік загадзя абвясціць умовы, на якіх ён згодны прыняць і распаўсюджаць твор

Ці ў раўнавазе

Ці выратуе меншае?

аўтара, агаворвае, бязвыплатным ці не будзе адчужэнне праў (першапачаткова любы грамадзянскі дагавор па механізме адкрытай ліцэнзіі прадугледжваецца бязвыплатным). Таму, хто пагаджаецца з патрабаваннямі, застанецца толькі націснуць на адпаведную кнопку на сайце (ці здзейсніць іншае агаворанае дзеянне, пасля якога пагадненне будзе лічыцца заключаным).

Па такім прыпынку працуе "Creative Commons" — некамерцыйная арганізацыя, якая запусціла тыповыя ліцэнзіі для легальнага і вольнага распаўсюджвання і выкарыстання твораў. Пра яе запатрабаванаць гавораць лічыць: за 16 гадоў больш за сто арганізацый па ўсім свеце ўвайшлі ў яе партнёрскую сетку. З'явіўся і беларускі філіял, прадстаўнікі якога актыўна вандруюць па рэгіёнах і распаўсюджаюць пра пільны такога механізму. Праўда, Аляксей Бічурын лічыць тэму адкрытых ліцэнзій "Creative Commons" хутчэй моднай, чым лабадзёнай... У бліжэйшых нумарах "К" мы дадзім магчымае выказанне спікера філіяла "Creative Commons" у Беларусі Міхайлу Волчаку, каб чытачы самі вырашылі, чый бок падаецца больш праспектыўным. Пакуль жа пытанне адкрытай ліцэнзіі для аўтарскага права застаецца дыскусійным.

Для НЦІУ больш спрэчным пытаннем падаецца прапанова Вярхоўнага суда знізіць памер кампенсацыі за незаконнае выкарыстанне аб'ектаў аўтарскага права амаль у 10 разоў. "Нам не зразумела матывіроўка, навошта памяншаць гэтую лічбу да адной базавай велічыні, калі фарміраваная гадамі мінімальнае тарыфікацыя кошту парушэння — а пакуль яна роўная 10 базавым — па сутнасці стала эканамічнай меркай кошту аўтарскага праў", — узраўна заўваў спадар Бічурын. НЦІУ хацелася б пазнаёміцца з аналізам вынікаў, каб размова вялася, абарачваючыся на канкрэтныя факты. Зараз жа ўзняць гэтай тэмы хутчэй звязваецца з заахата актыўнай дзейнасцю некалькіх выканаўцаў у сферы абароны сваіх праў...

Спадар Лосёў пацвярджае: можна весці гаворку пра павелічэнне колькасці выпадкаў злоўжывання аўтарскім правам. У прыклад прыводзіць грамадзяніна, які за 2016 год падаў 23 іскі на выдавецтва, якія выкарысталі па 4 — 8 радкоў яго твораў у вучэбнай літаратуры для школ. "У агульным аб'ёме хрэстаматый чатыры радкі каштавалі б яму некалькі капеек. Калі ў кожнага выдаўца адпусціць па 10 базавых, дык можна ўвогуле не працаваць", — пры-

напрыклад. Магчыма, людзі не будуць разумець, што там адбываецца, але важна, каб у іх была магчымасць выбраць штосьці сучаснае. Другую пляцоўку, наадварот, зрабіць для максімальна шырокай аўдыторыі — сямейнай, маладзёжнай. Яшчэ адну — толькі для дзяцей. Публіка вельмі добра адгукаецца на майстар-класы, дзе можна вучыць усяму — і цырку, і ігры на музычных інструментах, і працы з хадзілкамі. Гэта карысна і ў тым сэнсе, што гледачы бачаць зваротны бок справы, могуць адчуць на сабе, што гэта тавар. Вячаслаў Палуцін на сваіх карнавалах часта раздзяляе пляцоўкі з дапамогай колераў і асацыяцый — у чырвоным сектары штосьці напружанае, у зялёным спакойнае, у белым, напрыклад, салодкае і гэтак далей.

Улада ЦВІКІ,

галоўны рэжысёр Цэнтра культуры "Віцебск", кіраўнік народнага маладзёжнага тэатра "Кола", заснавальніца фестывалю вулічнага мастацтва "На сямі вятрах":

— Мінск усё ж такі сталіца, таму нам важна, што тут праводзіцца форум вулічных тэатраў і мы можам прыязджаць сюды. На нашым фэсце ў Віцебску прадстаўлена сем розных кірункаў — і перформанс, і хэндмэйд, і музыка, і харэаграфія, і жывапіс, і паэзія. Я не спецыяльна так зрабіла, а толькі таму, што ўсё гэта ёсць у Віцебску, і таму, што "Славянскі базар" дае такую магчымасць — за дзень у горадзе гуляе да пяці тысяч людзей і ім трэба штосьці прапанаваць. За тры гады глядаў ужо зразумелі, што такое вулічнае мастацтва, і шукае паказы "На сямі вятрах" і вялікай афішы "Славянскага базару", але мы застаемся адным з мноства яго фестывальных мерапрыемстваў.

Форум вулічных тэатраў у Мінску незалежны ў гэтым сэнсе. Ён знакавы і таму, што перадусім прадстаўляе на ву-

Народны маладзёжны тэатр "Кола" (Віцебск).

Народны тэатр Краснапольскага цыркуля культуры.

ліцы тэатральнае мастацтва. Гэта трэба цаніць і адстойваць. Цыркавыя студыі, што былі прадстаўлены ў Мінску асобнай праграмай, пакуль не гатовыя выступаць на вуліцы — ім яшчэ трэба адчуць розніцу ў тым, як трэба працаваць у памяшканні, а як — на адкрытай прасторы. На асфальце нельга паказаць тое ж самае, што на манежы — тут іншы глядач, ён знаходзіцца вельмі блізка.

Зараз многія сталі лічыць, што могуць выступаць на вуліцы, але трэба разумець, што праграма ад РДК не можа стаць спектаклем. У мяне шмат заявак на віцебскі фэст 14 — 16 ліпеня, толькі яны не ад вулічных артыстаў, а ад тых, хто хоча арганізаваць караване ці сабрацца на плошчы і запусціць шарыкі ў неба. Трэба ад гэтага абараняцца і праводзіць сур'ёзны адбор. Не павінна быць так, каб людзі, якія мала выступаюць ці ўвогуле не патрэбныя на сцэне, выходзілі на вуліцу.

Таму для любога фестывалю важна мець сродкі, каб прывезці хаця б адзін прафесійны вулічны тэатр, каб яго ўбачылі гледачы і каб самі артысты-аматары зразумелі, да чаго ім варта імкнуцца. Большасць беларускіх вулічнікаў — яшчэ аматары. Мне не праблема паставіць на адкрыццё свой тэатр "Кола", але я лічу, што яны яшчэ не гатовыя да такога ўзроўню, таму два гады запар віцебскі фэст адкрываў тэатр Вячаслава Іназемцава "ІнЖэст", а сёлета я запрасіла калектыв з Санкт-Пецярбурга "Лялькі спадара Пажо".

У Мінску таксама хацелася б бачыць больш прафесіяналаў такога ўзроўню.

Дзяжурны па нумары

Дзе плён ад "абавязалаўкі"?

Заканчэння вучэбнага года больш за дачку чакаю я. Мне ўжо страшна заходзіць за ёй у дзіцячы садок, бо боюся ізноў пачуць ад выхавальніц знаёмае: "Настася Уладзіславаўна, у нас чарговы конкурс, намалюйце, калі ласка..." Адчуванне, быццам сталічным дашкольным установам адукацыі даведзена патрабаванне выправаваць бацькоў мастацтвам.

Настася ПАНКРАТАВА

Унутраныя конкурсы ва ўстановах адукацыі былі заўсёды. Першапачаткова дасягалася высакародная мэта: стварыць нагоду для сумеснай творчасці бацькоў і дзяцей. Маўляў, вечна занятым татам і мамам даведзена вынайсці ў шчыльным графіку працы і хатніх абавязкаў колькі гадзін крывінацца, што спрыяе паліпшэнню ўзаемаразумення ў сям'і, а значыць, дапаможа ў вырашэнні задач адукацыі і выхавання. Патрымпіваюць ідэі і шматлікія дзіцячыя псіхологі ды модныя гештальт-тэрапеўты: сумесная творчасць дорыць дзецям адчуванне, што іх сапраўды любяць, уздымае давер да бацькоў, якія цікавяцца творчым працсам і дасягненнямі, дапамагае проста і натуральна змягчаць за памкненням да гадзяткаў. Сапраўды, ад тэарэтычных выкладак радасна смочка пад лыжкачкай, але ці ўсё так высёлкава ў рэчаіснасці?

У садкоўскія часы старэйшага сына пратрыка набліжалася да тэорыі: сын фарбаваў з балончыка кармушку для птушак, аплятаў зрэзаных бацькам галінкі вярбы "дожджыкам", каб атрымаўся калядны вяноч, расфарбоўваў плакат "Мама, тата, я — спартыйна сям'я", над якім паўночы сядзела маці. Пра вырабы з натуральнага змягчаць за памкненням да гадзяткаў. Сапраўды, ад тэарэтычных выкладак радасна смочка пад лыжкачкай, але ці ўсё так высёлкава ў рэчаіснасці?

Год таму сітуацыя ў сталічных дашкольных установах пачала змяняцца, бо конкурсы з верасня па май ідуць без спыну. На садкі пайшлі запрашэнні да ўдзелу ў ўшанаванай юбілею раёна, асвячленні тэм бяспекі на ледзе, вады, захавання электраэнергіі, прыродных рэсурсаў і іншага. Дадайце сюды абавязковыя сезонныя малюнк і аб'ёмныя работы з нагоды прыходу восені / зімы / вясны. Якое дзіця тое вытрымае, асабліва калі малечы 3 — 4 гадкі? Бацькі стаміліся ад творчай гонкі, што пераварылася ў абавязак, многія сцілі з дыстанцыі. На выхавачелю давяць верш: "Чаму не паўплывалі? Дзе работы?" І шыкоўны вынік: "Не можаце арганізаваць — маліцеся самі!"

Што застаецца выхавачелям? Ісці да тых, хто не адмовіць, хто ўвойдзе ў становішча і пасля працуюнага дня сядзе маяляцца. Пра дзяцей не гадваюць — самому ўключыцца ў тэрмін. Да і патрабаванні павысіліся: нягэграбнае, але шчыра зробленае дашкалятам браць не вельмі і хочучь... Як ні смешна, мне яшчэ пашчасціла: клею, ствараю калажы, прыдываю нетрадыцыйныя тэхнікі (дзякую роднай салігорскай школе №5 з эстэтычным ухілам!) толькі для дачкі, сын жа вучыцца на мастацкім аддзяленні пры гімназіі, дзе свой расклад уздулю ў конкурсах. Мой жа сусед выконвае трайную работу: пасля змены на авіязаводе малюе для двух дашкаляў і трыякласніка...

Вось і хочацца запытацца ў арганізатараў: навошта вам відэаочына "піпа"? Няўжо ў цэнтры дадатковай адукацыі дзяцей і моладзі, якія настойліва зацягваюць дашкаляў у саборніцтвы, не бачаць дарослую руку ў "дзіцячым" эксканатах? Навошта патрабавана абавязковы ўдзел ад усіх, калі ёсць ахвотныя — навучныя мастацкія гурткі, якіх багата ў садках. Але ім не перамагчы са сваёй наўнай творчасцю чужых бацькоў. Дарчы, калі ўжо збіраецца работа, хацелася б даведзена і пра вынікі. Нават самае ініцыятыўнае дзіця збудзі матывацыю, калі чарговы яго малюнак згіне ў невядомасці... Калі ласка, задумайцеся над гэтым простым спосабам заахоўвання! Ну а мне да панядзелка неабходна прыдумець герб сям'і і намалюваць плакат на тэму гульняў на вады...

шалі?

водзіў свой довад прадстаўнік НЦЗПД. Са слоў Лосева, па гэтым жа шляху пайшлі іншыя аўтары літаратуры, падключыліся і аўтары музычных твораў. Змяніць сітуацыю можна толькі знізіўшы мінімальны памер выплат, каб мець магчымасць вар'іраваць суму ў залежнасці ад ступені віны.

Служба службаі...

Яшчэ адным пунктам непазразумення рабочай групы сталі службовыя творы і заказанае стаўленне да іх. Палажэнні, датычныя апошніх, змяняліся неаднаразова, часам разварочваючыся на 180 градусаў. Спідар Лосеў лічыць, што артыкул у цяперашнім выглядзе стварае прэзумпцыю прызнання выключнага права за наймальнікам. Іншымі словамі, работнік на працоўным месцы выдае твор, за які аднаразова атрымлівае заробак, а наймальнік можа яшчэ не раз камерцыйна выкарыстоўваць вытворнае і мець з таго прыбытак. Па дадзенай норме закона, аўтар можа атрымаць узнагароду дадаткова, калі дамоўцца з наймальнікам. НЦЗПД прапануе, каб першалачаткова было прапісана права на ганарар, за выключэннем выпад-

каў, калі з наймальнікам існуе дамова пра іншае. "Таму ўжо наймальніку неабходна будзе дамаўляцца з аўтарам. На мой погляд, такі падыход лагічны і стварае сістэму эканамічных стымулаў для развіцця творчасці", — падсумаваў прамоўца.

Аляксей Бічурын з дадзенымі высновамі не згодны. Ён лічыць, што не мусяць пераараньваць гэты інстытут у прынцыпе: "Задача артыкулаў, якія тычацца службовых твораў, утылітарная: дасягнуць ўзаемадзейня паміж двума аб'ектамі — аўтарам і наймальнікам. Зараз усё збалансавана. Змена ж вектара, хутчэй за ўсё, увогуле не скажуча на аўтары: напрыклад, у СМІ і іншых арганізацыях, дзе творчая дзейнасць пастаўлена на канвее, чалавек проста не возьмуць у штат, пакуль ён не падпіша пагадненне на перадачу маёмасных правоў на службовыя творы наймальніку".

Такіх супрацьлегласцей унутры рабочай групы багата. Дзеля справядлівасці мушу згадаць артыкулы, па якіх у законатворцаў адзінадушнае пагадненне. Напрыклад, далучэнне Беларусі да так звананага маракешскага дагавору. Гэтае міжнароднае пагадненне прадугледжвае ўдачыненні да людзей з абмежаванымі магчымасцямі ўспрыняць друкаванай інфармацыі, пашырэнне пераліку выпадкаў, калі ім будзе дазволена бязвып-

латнае выкарыстанне аб'ектаў аўтарскага права. Гаворка ідзе не толькі пра людзей з паслабленым зрокам, але і пра тых, хто не можа сканцэнтравцца, узяць галаву ці з-за іншых фізічных недахопаў не атрымліваецца ўспрымаць друкаваны тэкст. У такіх выпадках, прынамсі, інтэрнэт-рэсурсы мусяць прапанаваць версіі для людзей з паслабленым зрокам.

Каб байкамі не карміць

Нагадаем, што ў Беларусі кананадаўства ў сферы аўтарскіх правоў працуе з сярэдзіны 1990-х. Да новай рэдакцыі ўзору 2011 года законатворцы рыхтаваліся не адзін дзятаяк месяцаў, увазвалі, выявлялі, удаканальвалі нормы, што дзейнічалі (і выклікалі спрэчкі ў тым ліку і з-за змены тэхналогій) на працягу пяцідзяцінага тэзіну гадоў. Па меркаванні многіх датычных, атрымаўся даволі збалансаваны дакумент. На пытанне, чаму ў новай пляцігодцы раптам спатрэбілася кардынальна пераглядаць тыя артыкулы, спікеры развозяць рукамі. Па адчуванні Аляксей Бічурна, зараз няма дакладнага ўяўлення, што, якім чынам і з якой мэтай мяняць у законе. Засмучае і тое, што з'явілася ініцыятыва армяніць праславае права на збор узнагароджанні асобнай катэгорыі аўтараў і праваўладальнікаў — артыкул,

больш вядомы ў народзе, як "падатак на балванкі". Гэтая норма была закладзена з першых дзён існавання закона ад аўтарскім праве ў 1996 годзе, але як толькі ініцыятыўная група праваўладальнікаў заснавала арганізацыю, якая сабралася займацца зборам гэтага ўзнагароджання, пайшлі размовы пра тое, каб адпаведны радок у дзяржаўным дакуменце выдаліць...

Зразумела, ідэй змяніць нешта ў прававым рэгуляванні багата, аднак які спектр гэтых ідэй і якія абгрунтаванні за гэтым стаяць? Сяргей Лосеў таксама лічыць, што закон 2011 года — "вынік уважаных расшэнняў і сур'ёзнага эвалюцыйнага развіцця", а сённяшнія абставіны яму нагадваюць хутчэй вядомаму байку пра лебедзі, рака і шчупака... Спікеры значныя надзвычай кароткі тэрмін для падрыхтоўкі паправак, што вымушае законатворцаў працаваць дастаткова халатна. З гэтага вынікае, што рабочая група, заціснутая ў пракрустава ложа часу, верагодней за ўсё перадаць на далейшы разгляд тыя папраўкі, па якіх не будзе прынцыповых пярэчанняў. Усім творцам застаецца спадзявацца, што новазьяменні зможуць захаваць шалі інтарэсаў супрацьлеглых бакоў у раўнавазе...

У гісторыі беларускага мастацтва дасюль шмат "белых плямаў". Аспірантка аддзела мастацтвазнаўства Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры Нацыянальнай акадэміі навук Катажыны ШАЎРУК вывучае асабліва вясці манументальнага жывапісу Магілёўшчыны XVII — XVIII стагоддзяў, які ў пэўным сэнсе можна аднесці да нераскрытых таямніц нашай мінуўшчыны.

Алена ЛЯШКЕВІЧ

— Мне хацелася запоўніць прабел у вывучэнні манументальнага жывапісу каталіцкіх храмаў усходняй Беларусі. Прычым для мяне істотны не толькі мастацтвазнаўчы аспект, але і агульнакультурны: чаму менавіта пэўны сюжэт, герб... Гісторыя касцёла настолькі ўплывавая ў гісторыю горада і рэгіёна, што самі роспісы набываюць дадатковы сэнс.

— На якіх матэрыялах грунтуецца даследаванне?

— Я разглядаю пераважна каталіцкія святыні, матэрыялы ж па праваслаўных выкарыстоўваю для параўнальнага аналізу. Маю асноўныя аб'екты — гэта магілёўскі касцёл Святога Станіслава (балазе пробашч у даследаванні заікаўлены) і Мсціслаўскі касцёл Унебаўзяцця Найсвяцейшай Панны Марыі. Першапачаткова гэта былі святыні Ордэна кармелітаў. Разглядаю таксама Галынцкі кармелітанскі кляштар, дзе захоўваўся абраз Маці Божай Бялыніцкай: храм ужо не існуе, але ёсць яго апісанні. Дарэчы, у архіве акадэмічнага цэнтра захоўваецца фотаматэрыялы Вольгі Церашчатавай і Міхаіла Кацара са зруйнаваных ужо святынь. Давялося таксама папрацаваць у архівах Львова (тут пэўны час знаходзілася кармелітанская галоўная капітула), Варшавы, Кракава (галоўны архіў ордэна). Карысталася кармелітанскімі хронікамі, летапісамі Сурты і Трубіцкага, дзе шмат матэрыялаў па гісторыі касцёла і Магілёва ўвогуле.

— Дарэчы, а чаму абралі менавіта гэты перыяд?

— XVII — XVIII стагоддзі — пераломны час у беларускім мастацтве, пачынаюць фармавацца рэгіянальныя школы, напрыклад, тая ж магілёўская. Ва ўсходняй Беларусі пашыраецца рэлігійная разнастайнасць, з'яўляюцца ордэны, якія прыносяць новыя ўплывы. Да ўсяго даследаванні манументальнага жывапісу можна падзяліць на тры перыяды: за савецкім часам выявы інтэрпрэтавалі з пэўных ідэалагічных пазіцый, калі ў каталіках бачылі пануючы прыгнятальнікаў; на пачатку 1990-х апісвалі касцёлы да рэстаўрацыі, з паднаўленням перыяду XX стагоддзя, а пасля рэстаўрацыі адкрыліся першапачатковыя сюжэты. Так што толькі цяпер можна з упэўненасцю казаць пра іканаграфію XVII — XVIII стагоддзяў.

— А ці можна казаць пра адметную Магілёўскую школу манументальнага жывапісу ў названы перыяд?

— Пэўныя адметнасці вылучаюцца. Па-першае, і ў каталіцкіх, і ў праваслаўных, і ва ўніяцкіх роспісах прасочваецца народная аснова. Па-другое, не было такога, што каталіцкія святыні распісвалі адны мастакі, а праваслаўныя — іншыя: мастака, часта мясцовага, запрашалі незалежна ад яго веравызнання. Напрыклад, Антонію Главацкаму, мастаку пры біскупе Станіславе Богушы-Странзавічы ў Магілёве, прыпісваюць аўтарства роспісаў і каталіцкіх, і праваслаўных святыняў (а яшчэ ён быў партрэтс-

Фрагмент "Уладзіслава IV перада кармелітамі прывілей на пабудову касцёла ў Магілёве". Фота Катажыны ШАЎРУК

Была ці не Магілёўская школа жывапісу?

Мсціслаўскі касцёл Унебаўзяцця Дзевы Марыі. / Фота аўтара

Касцёл Святога Станіслава ў Магілёве. / Фота Уладзіміра ЛЯШКЕВІЧА

там, рабіў тэатральныя дэкарацыі і нават наладжваў феерверкі ды ілюмінацыйныя шоу). Прычым у роспісах, што я вывучаю, шмат нааднароднасці: па адных бачны акадэмічны ўплыў, у іншых — прымітыў.

— Ці вызначаюцца, скажам так, уласна магілёўскія сюжэты?

— Скажам, у сюжэтах можна пабачыць вопратку тагачасных гараджан: Святая Марыя ў галаўным уборы магілёўскай мяшчанкі, граматдзея Егіпта, апранутыя па тэматыкай жа модзе XVII стагоддзя. Таму гэты старазапаветны сюжэт, Юзаф у карэце, некаторымі навукоўцамі ідэнтыфікавалі як гістарычны — падарожжа Кацярыны II, сустрэча яе з аўстрыйскім імператарам Юзафам у Магілёве ў 1780-м. Апошняе меркаванне адлюстроўвае распусціўшуюся сроддзям жыхароў горада на Дняпры трактоўку сюжэта. Аднак паводле праведзенага даследавання час паўстання дазваляе роспісу вызначаецца прамежкам часу ад 1760-га да 1767 года (задакументаваны год завяршэння прац па аздабленні касцёла). Такім чынам, кампазіцыя прысвечана менавіта старазапаветнаму сюжэту. Доказу таго, што роспіс выяўляе гістарычную падзею, не існуе, а прыпісанне дадзенай кампазіцыі зместу, звязанага з гісторыяй горада, носіць характар гарадскога фальклору. Першапачаткова ж выява набыла новыя сэнсы праз народную адаптацыю сюжэта.

Вельмі папулярны сюжэт манументальных роспісаў у храмах усіх канфесій — братэрства: Кайн і Абель, Юзаф з братамі. Маюцца канфлікты ёсць, але хрысціянскія канфесіі — роднасныя. У некато-

рых калектыўных выявах магілёўскага касцёла сустракаюцца партрэты рэальных гістарычных асоб, якіх мы не можам ужо сёння ідэнтыфікаваць. Сюжэты, відавочна, біблейскія, але рэалістычныя абрысы твару, адзін і той жа чалавек выяўлены то там, то там. Таксама ў роспісах касцёлаў сустракаюцца геральдычныя знакі. Мая апошняя паездка ў львоўскі архіў дазволіла ідэнтыфікаваць герб, што выяўлены ў капліцы Святога Антонія магілёўскай катэдры: ён належаў Андрэю Корвен-Гасеўскаму, смаленскаму старасце, які з чатырохтысячнай арміяй (уключаючы гараджан — паспалітае рушанне) дзесяць месяцаў абараняў Мсціслаў ад 25-тысячнага рускага войска Шэйна.

Значуча: больш ні ў якім рэгіёне, акрамя Магілёўшчыны, вы не знойдзеце звароту да гістарычных сюжэтаў у сакральным манументальным жывапісе. Прычым усе яны звязаны з руска-польскай вайной 1632 — 1634 гадоў. І хаця вайна працягвалася ўсё стагоддзе, але менавіта названыя тры гады вельмі істотныя для Магілёўшчыны. Напрыклад, прывілей на пабудову магілёўскага касцёла быў дадзены ў 1633-м. Пасля смерці Жыгімонта III, калі рускія войскі парушылі ўмовы папярэдняга перамір'я і пайшлі на пачатку ў вельмі паспяхова наступ на Смаленшчыну, быў абраны каралём Уладзіслаў IV. Вельмі набажны чалавек, а да ўсяго, які ўсе вялікітоўскія князі і польскія каралі, прыхільны да ордэна кармелітаў, ён прасяў яго членаў аб малітоўным заступніцтве. Дык вось, які толькі ён прыйшоў да Смаленска са сваім войскам, нейкім цудоўным чынам ворагі пачалі яму прыгадваць баі адзін за адным, а 10 верас-

Катажына Шаўрук. / Фота Ірыны ЗІМНОЧКА

ня 1633 года яго войска ардунула супернікаў да іх папярэдніх межаў. Кароль на такім узрушэнні выдаў прывілей на пабудову кармеліцкага касцёла ў Магілёве. Ён быў спачатку драўляны, гарз, а сучасны будынак датуецца XVIII стагоддзем. І апісаны сюжэт адлюстраваны ў роспісах касцёла. Таксама падзеі той вайны адлюстраваны ў мсціслаўскім касцёле: узіццё Мсціслава і "разня Трубяцкога", падчас якой забілі кармелітаў. Наогул, для каталікоў названая гістарычная падзея сталася бітвай за ўвесь Касцёл, таму ў храмах адлюстраваны гістарычныя падзеі прасякнуты трагізмам і пакутніцтвам.

— Відзеце, не толькі ў касцёлах інтэрпрэтавалі гістарычныя падзеі ў роспісах?

— Так, да гістарычных падзей звярталіся і праваслаўныя. Напрыклад, у Куцёнскім манастыры пад Оршай (гістарычна — частка Магілёўшчыны) былі выяўлены тыя ж падзеі, але з супрацьлеглага пункту гледжання: прыход рускіх войскаў у Оршу быў прадстаўлены як сустрэ-

ча Мельхісэдкам і царамі ваяроў-вызваліцеляў (апошнія падазены як вызваленыя войска Аўрама). Значуча, да пачатку XX стагоддзя была захаваная частка драўлянай абходной галерэі (пазней сам храм стаў мураваным), дзе і знаходзілася фрэска. У роспісе выкарыстоўваецца прывілей змяшчэння біблейскіх персанажаў у мясцовы пейзаж. У якасці кампазіцыйнага фону прадстаўлены тыповы беларускі пейзаж з мясцовай расліннасцю. На заднім плане — дзве групы будынкаў, якія ўвасабляюць мясцовую архітэктур. Тутэйшы каларыт падкрэслена абмундзіраваннем вайскоўцаў і іхняй зброяй. Вайна 1632 — 1634 гадоў, апроч тэрытарыяльных і палітычных інтарсаў, закранала таксама рэлігійныя стаўкі: шчыльна звязаная з падзеямі еўрапейскай Трыццацігадовай вайны канфлікт паміж Рэччу Паспалітай і Расіяй прадстаўлены як супрацьстаянне каталікаў і праваслаўных, пратэстантаў і мусульман. Адсюль — розная трактовка падзей прадстаўнікамі канфесій.

— Ці параўноўвалі вы манументальны жывапіс з абразамі? Напрыклад, у "Нараджэнні Маці Божай" Пятра Яўсеевіча з Галынца пад Магілёвам шмат этнаграфічных дэталей...

— Нараджэнне Маці Божай — сюжэт больш характэрны праваслаўным храмам. Сустрэкаецца, напрыклад, у магілёўскім Мікольскім манастыры. Там няма этнаграфічных дэталей, але адметная каларыстыка, некананічная падача святла. Гэта асабліва праваслаўнага магілёўскага манументальнага жывапісу — яскравая праца са святлом. Я планую параўнаць матэрыялы з Магілёва і Мсціслава яшчэ са слаўгарадскімі выявамі.

— У якім стане касцёлы, якія даследуеце, цяпер?

— Магілёўскі адрэстаўраваны ў 1990-я. Тады, праўда, былі знішчаны паднаўлены XX стагоддзі, якія таксама маюць мастацкую каштоўнасць. Ну а Мсціслаўскі касцёл у аварыйным стане: страх цяжэ, роспісы псуюцца... Тут і складаная фінансавая сітуацыя ўплывае, і прыхаджан нашмат. Мсціславу, да ўсяго, "не пашанцавала" і ў плане ягонай сённяшняй аддаленасці ад буйных беларускіх гарадоў. Гэта горад прыгожы і атмасферны, але туды вельмі нязручна дабірацца, таму і турыстаў мала...

Наогул, стан не вярнуць верхнікам касцёлаў, колішніх храмаў іншых рэлігійных аб'яднанняў там, дзе няма ці мала прыхаджан, — актуальнае пытанне для ўсёй Беларусі. Напрыклад, у Беніцы пад Маладзечанам руінуецца вельмі прыгожы бернардынскі касцёл. Пакуль яго яшчэ можна захаваць, але пытанне — для каго? Вёска вымірае, там ці не два чалавекі ў каталіцкай парафіі. Каб гэты касцёл быў у вялікім горадзе, яго можна было б выкарыстоўваць па прызначэнні альбо прыстасаваць, напрыклад, для канцэртнай залы, як тое робяць у Вільнюсе. Але няма ідэй, відавочна, як у Касцёла, так і ў прадстаўніцкай органаў улады.

Тое ж тычыцца і пытання перадачы рэліквій з музеяў і насам у храмы: варты кляпачка ўсім разам, каб у касцёле ці царкве былі створаны ўмовы для захавання гэтых рэчэй. Дзяржава і Касцёл павінны ўвесь час знаходзіцца ў дыялогу адносна захавання рэлігійнай спадчыны, але, мяркую, сакральнае мастацтва павінна ў першую чаргу служыць мэтам, дзеля якіх ствараліся. Калі мы выімаем аб'екты рэлігійнага мастацтва з яго натуральнага асяродку, мы пэўным чынам парушаем складаны сімвалічны тэкст і не можам у поўнай меры зразумець семантыку твора.

Ці ўсё ладна ў навучальных установах, дзе робяць першыя крокі на дарозе да музычнай адукацыі тыя, каго, можа, чакае вялікая артыстычная будучыня? З пункту гледжання тых, хто патэнцыйных "рознераў" ды "салдух" гадуе. "К" паспрабавала з дапамогай дзеючых музыкантаў, якія да таго ж яшчэ і выкладчыкамі з'яўляюцца ў згаданых вышэй установах, кінуць на іх два погляды. Сёння пагаворым пра сярэднія спецыяльныя навучальныя ўстановы.

Алег КЛИМАЎ

Чалавечы фактар

Кірыл КРЫВАЎ, выкладчык Віцебскага дзяржаўнага музычнага каледжа імя Івана Салярцкага (клас гітары), гітарыст:

— На мой погляд, пры ўсіх тых мінусах, пра якія скажу ніжэй, установы профілю нашага каледжа выпускаюць кваліфікаваных спецыялістаў. Ва ўсялякім разе, па іх заканчэнні яны спакойна могуць ісці выкладаць і, калі казаць пра маіх вучняў, за іх, як за магчымых педагогаў, мне сорамна не будзе. (Не рэдзасць, калі студэнты-старшакурснікі практыкуюць падпрацоўку ў якасці выкладчыкаў у школах мастацтваў, і я не чуў, каб іх кіраўніцтва было імі незадаволена.)

Чым добрыя ССНУ? Калі навуачне траліў у рукі педагога-перфекцыяніста, той не проста ўмацуе яго музычную базу і дапаможа карпатліва адточваць, даасвойваць навыкі, але і прапануе яму дакладна індывідуальныя, асаблівыя шляхі ў развіцці. ВНУ ж, напрыклад, патрэбны толькі гатовы "чалавечы матэрыял", там упор робіцца на ўдасканаленне ўжо наяўных ведаў, там часцяком найпершы прынцып "кінулі ў ваду — выплывай і плыві сам". Але ёсць сярэд выкладчыкаў ВНУ і такіх, на каго я ўжо зараз арыентую сваіх вучняў: маўляў, калі яны надумаюць атрымаваць вышэйшую адукацыю, то ісці ім трэба туды і да таго. І, што немалаважна, ёсць зваротная сувязь, калі акадэмія музыкі альбо ўніверсітэт культуры і мастацтваў зашкаўленія ў "набыцці" канкрэтнага чалавека.

Аляксандр ВАНЬКЕВІЧ

удзельнік гурта "Крама", выкладчык тэарэтыка-дырыжорскага аддзялення (мастацтва эстрады) Мінскага дзяржаўнага музычнага каледжа імя Міхаіла Глінкі (клас бас-гітары):

— Прыемна здзівіць тое, што энтузіязм у нашых выкладчыках жыве. Без фанатызму наогул у гэ-

тай прафесіі ніяк нельга, а калі сутыкаешся з тым, што аграваецца усё часцей даводзіцца алмазы вось у такіх вялікіх двукоссах, "седзячы" на зарплатах, дык толькі ідэалізм, вера ў выбраны шлях і дапамогаю працаваць і трымаць марку рамяства. Радуюць маладыя педагогі, якія ведаюць на літаральна ўсё — чым сёння жыве светная музычная адукацыя, музыка наогул. Гледзячы на іх, захоўваюць форму, падцягваюцца вопытныя наставнікі, намагаюцца быць "у трэндзе", якія, зрэшты, і без таго заўсёды сачылі за тым, што дзецца ў іх прафесіі па-за сценамі іх устано-

ў далейшым не пакінуць плямы на рэпутацыі каледжа.

Адначу ўзаемадзеянне каледжа з ВНУ. Мы стаім на варце таго, каб пры ўсіх у чымсьці часам не надта вясёлкавых рэаліях, якія характарызаюць навучальныя працэсы ў ССНУ, кадры для іх рыхталіся годныя, і яны пільна слухаюць тое, што і як у нас складаецца ў плане адукацыі. Лепшых вучняў і мы, і яны з поля зроку не выпускаем і ўсё робім для таго, каб людзі ў прафесіі засталіся. Ажно да дамоў негалосных, вельмі душэўных, асабістых гутарак за жыццём з патэнцыйным гонарам краіны ў галіне музычнага мастацтва.

но, каб у далейшым убудоваць іх у нармальны навучальны працэс. Ёта значыць, спачатку спрашчаць праграму, прапаноўваць ім лёгкія п'есы і да таго падобнае. Таму, зыходзячы з рэалій, я толькі "за", каб наогул праграму навучання некалькі адкарэктавалі, прынамсі, на першых яе этапах.

Я з п'етэтам стаўлюся да заслужаных выкладчыкаў ССНУ і апладзірую тым з іх, хто імкнецца ісці ў нагу з часам, выкарыстоўваючы на занятках сучасныя напрацоўкі, прыёмы. Але ж ёсць і такіх, хто здавальняецца мінімумам, для каго настольнымі падручнікамі з'яўляюцца кнігі п'ятдзясяцігадовай да-

Аляксандр ВАНЬКЕВІЧ:

— Сёння ў маім "падначаленні" — чатыры чалавекі: два з іх навучаюцца па спецыяльнасці, два выбралі бас-гітару ў якасці сумяжнага інструмента. Ёта, вядома, мёрз у параўнанні з тым часам, калі я пачаў выкладаць у 2004-м: тады ў мяне было "спецыялістаў" востем. Маладыя людзі цяпер "падкаванья", атрымаўшы сярэдняю музычную адукацыю, яны даюць сабе справаздачу ў тым, што прафесія педагога або артыста (нават у якім-небудзь "чырванасцяжым" калектыве) нармальнае матэрыяльнае існаванне ім даць не можа. Таму, скончыўшы ССНУ, немалая частка выпускнікоў выбіраюць сабе іншыя жыццёвыя шляхі. Праўда, узнікае пытанне, а для чаго яны наогул паступалі ў іх? Я для сябе на яго вычарпальнага адказу так і не знайшоў. Зразумела, чаму дзеці ідуць у школы мастацтваў: як правіла, пераважную і колькасць туды зацягваюць бацькі. Але вось нашошта прыходзяць у ССНУ тых, хто ведае дакладна, што ў будучыні яны музыкі займацца не будуць, для мяне застаецца загадкай. Асабліва гэта тычыцца некаторых "платнікаў" ці людзей "з вуліцы", што дабраўрацца на аддзяленні, якія адчуваюць недахоп навуачнага.

Але мне незразумела, чаму, напрыклад, на такое аддзяленне, як маё, не дазваляецца паступаць тым, хто скончыў агульнаадукацыйную школу: трынаццаці-чатырнаццацігадовых "з боку" мы можам навучаць з азоў, а сямнаццацігадовым дарога заказаная. А сярэд апошніх якраз-такі значна большы працэнт тых, хто свядома хацеў бы вучыцца менавіта ў ССНУ.

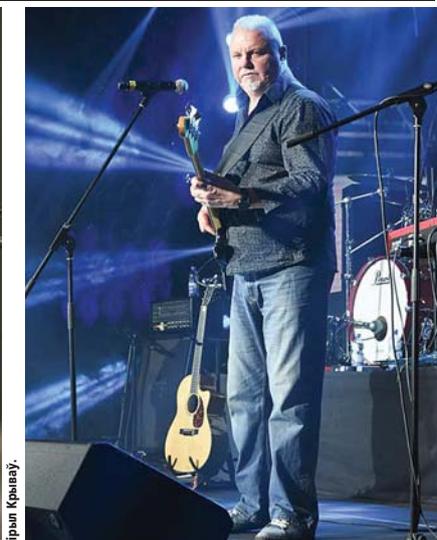
Агульны ж узровень вучняў "кульгае" (але цяперашнія мае — па-за крыўкай). За што вельмі хацелася б сказаць "дзякуй" дзіўчым школам мастацтваў, але не скажу, бо выдатна разумею, які "тавар" ім нярэдка даводзіцца прывозіць хоць да нейкага розуму. І нашым педагогам я "дзякуй" таксама не адрасую — гэта майстры вышэйшага класа, аднак і яны часам сутыкаюцца з "матэрыялам", які змушае іхныя вучыць. У год наша аддзяленне выпускае чалавек дзесяць-пятнаццаць. Якасць іх падрыхтоўкі можа быць самай рознай, але, мяркую, палова з іх у музыцы застаецца.

А ў выкладчыцкай дзейнасці на аддзяленні такі момант "здзіўляе". Калі педагог — на стаўцы, але вучня ў яго мала, то дабраць лімітаваныя гадзіны за кошт сумашэння яму нельга, не дазволена, а недабор адбываецца на яго зарплатце...

Пра погляд на сітуацыю з боку музыкантаў — выкладчыкаў ВНУ — у наступных нумарах "К".

Пра трэнд, гонар і пекараў

Сярэднія спецыяльныя — вуснамі музыкантаў-педагогаў

Кірыл Крываў.

Аляксандр Ванькевіч.

вы. У нашым каледжы ў гэтым сэнсе норавы самыя ліберальныя: усё самае перадавое, актуальнае ідзе ў працу, выкарыстоўваецца ў навучальных праграмах, ужываецца на практыцы. Будзецца ўпэўненыя, з "корачкамі" гэтай установы нашых выпускнікоў возьмуць усюды, яны каціруюцца ў самых прэстыжных музычных навучальных установах свету, яны — паказчык якасці. І я вельмі спадзяюся на тое, што пасля "Плінкі" нават выпадковыя людзі (такія зараз часы, што і ў ССНУ яны ёсць), якія вырашылі чамусьці ўсур'ез прысвяціць сябе музыцы і

Чалавечы фактар-2

Кірыл КРЫВАЎ:

— Сёння ССНУ вымушаныя навучаць слаба падрыхтаваныя кадры. Сітуацыя склалася з-за таго, што прыток выпускнікоў ДШМ зніжаецца (як і якасць атрыманай пачатковай музычнай адукацыі). Даходзіць да таго, што асобныя ўстановы прымаюць людзей, што называецца, "з вуліцы", бо выкладчыкам некаторых спецыяльнасцяў не хапае нагузі, не набіраюцца класы. З такімі асобамі даводзіцца займацца дадаткова, гартваць іх да нейкага прымальнага ўзроў-

ніны. А яшчэ здараецца, што яны пачынаюць весці няпрофільныя для іх інструменты, роднасныя, скажам так. Урэшце, балалаечнік або дымрыст могуць хоць некалькі падрыхтаваць гітарыста, праўда, не маючы ні найменшага ўяўлення аб сапраўднай гітарнай школе (баюся, што якраз "хоць некалькі"). І тыя самыя маладыя спецыялісты, якія прыходзяць выкладаць у ССНУ, каледжы, сутыкаюцца і з падобнай практыкай, адслужыўшы размеркаванне, сыходзяць у іншыя сферы. Дзе, зрэшты, пірагі таксама можа пячы шавец...

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 1.)

— Як вы сябе аднёваеце, скажам, па дзвядцятворнай шкале?

А.Л.: — Калі аджватна падыходзіць, то я, мабыць, гурту востем балаў паставіў бы: за працу, за тое, што ствараем, бо ёсць да чаго імкнуцца.

— Нядаўна ў ток-шоу, пра беларускі шоу-бізнес абмяркоўвалася: каб стаць сапраўдным артыстам, трэба быць таленавітым, ці галоўнае — дасведчанні і прабіўны прадзюсар?..

А.Л.: — Мая класная кіраўніца казалі: каб дасягнуць нейкіх вышынь, чалавеку неабходны адзін працэнт таленту і дзевяццацца дзевяць — працы. І я гэтаксама лічу. Але нам патрэбны прадзюсар. Аднак значэнне гэтага слова забурджа на часам. Нам патрэбны чалавек, які зразумее, падкажа моманты, якіх нам не хапае, зможа накіраваць, маючы сувязі, знаёмствы. Але гэта павінен быць той, каму блізка па духу наша творчасць, з чыёй дапамогай зможам больш распаўсю-

Naviband: і песня з'явілася!

дзіць яе. Ва ўсіх артыстаў, якія чаго-небудзь дасягнулі, былі людзі, якія з імі займаліся. Тыя ж музычныя прадзюсары, професіяналы. Дапусцім, у нас ёсць ідэя, ёсць песня і не хапае таго, хто прыйдзе і скажа, што куплет трэба прыбраць, а прыпеў пакінуць. Хто палепшыць песню з гледзішча ўпэскага вопыту і працы.

— Сустрэкаліся з такім меркаваннем, што Naviband — не вельмі цікавыя выканаўцы? І папулярныя вы таму, што, як той казаў, калі няма рыб — добры і грэб?

А.Л.: — Абгрунтаванню гэтай не чуюм. Ёсць людзі, якія могуць сказаць, што мы "салодкія" ды таму падобнае — лухту, карацей. Ёта не так, у нашых песнях больш глыбока філасофія. І я не згодзен, што ў сучаснай музыцы такое ўжо бярыць: у Беларусі шмат талентаў.

К.Ж.: — Мне здаецца, пакаленне наватараў толькі пачынае расці.

— Згодныя з тым, што з'яўляецца прадстаўнікамі трэнду, які сёння прынята называць "мяккай беларусізацыяй"?

А.Л.: — Мы ж і спявалі па-беларуску! Ёта зараз усё запар пачалі апранаць вышыванкі і спяваць на беларускай мове. Нават тыя артысты, якія і мовы добра не ведаюць. Зрэшты, гэта крута! Калі нас будуць называць "мяккімі прадстаўнікамі беларусізацыі" — няхай так і будзе, мы толькі рады!

— Ці ёсць спосабы ў працоўнай сваёй творчасці, скажам так, у менеджары, у пярэ, якія для вас забаронены?

А.Л.: — Навязванне, муляне вока рэдактарам часопісаў, радыёстанцыяў альбо тэлебачання. Калі тварыш спадабаецца — нас паклічваюць, запрасяюць на выступленне, на інтэрв'ю, папрасіць кампазіцыю на радыёстанцыю. Прыдумваць штуч-

ны піяр, быць кан'юнктуршчыкамі — не пра Naviband. Некалі нас папракалі, маўляў, вось, яны спецыяльна напісалі песню на беларускай мове, яны хочучы быць у трэндзе. Але людзі мабыць не ведалі, што першая песня, якая з'явілася ў нашай творчасці — беларускамоўная!

— Як вам у шоу-бізнэсе?

К.Ж.: — Мы не імкнемся быць з усімі, мы стаім трохі асобна.

А.Л.: — У ім шмат надуманага, ненатуральнага. Цяпер прыходзіць пакаленне артыстаў, іншая музыка, старыя схемы перастаюць працаваць. Мала апрануць вышыванку і праспяваць песню на беларускай мове, толькі ад гэтага залы поўнымі не стануць. Ды і не факт, што публіка паверыць такому выканаўцу. Нават, калі ўсё будзе вельмі прыгожа, усе ў беларускіх нацыянальных сімвалах, і ў песні будзе 56 розных выкарыстаных слова "Беларусь", утвунены, бела-

рускі глядач, які добра разбіраецца ў тым, дзе штучнае, а дзе шырае, не павернецца да такога артыста. Можна ж напісаць песню, у якой будзе распаведзена простая гісторыя пра каханне беларускіх хлопчыка і дзяўчынкі, і любові да радзімы ў ёй будзе не менш. Такі "схавааны" патрыятызм значна больш каштоўны.

— Ці плануеце ўдзельнічаць у адборы да "Еўрабачання"?

К.Ж.: — Думаем над гэтым. Ёсць меркаванне, што беларускія артысты, якія паўдзельнічалі ў адборы на "Еўрабачанне", быццам спыняюцца ў сваім творчым развіцці. Таму ёсць страх, што калі мы трапім туды, усё спыніцца. Але, калі паедзем на конкурс, то толькі з беларускай мовай, каб пачулі еўрапейцы, як гучыць сучасная Беларусь.

А.Л.: — Мы казалі: калі ў нас з'явіцца песня, якую можна будзе прапанаваць на "Еўрабачанне", паспрабуем на яго прабіцца. Такая песня з'явілася.

Мёд і дзёгач

Турні павінна завяршыцца ў апошнія дні мая, а праграму яго складаюць майстар-класы выканаўцаў у дзіцячых школах мастацтваў / сярэдніх спецыяльных навучальных устаноў і такіх выступы — менавіта ў такім парадку і ў названай звязці. У рамках паездка спадар Квашэвіч "барэ на аловак" тры таленты — юных калега па інструменце, якіх прадставіць публіцы ўжо за рамкамі тура ў якасці "разгарэву" на сваіх вясенніх канцэртах у абласных цэнтрах (яны пакуль застаюцца "абдзеленымі" праектам). Лепшых жа з іх (у тым жа амплуа) ён запрасіць на заключнае шоу, што пройдзе бліжэй да канца года, верагодна, у мінскім Палацы Рэспублікі.

Смаргонь, як я зразумеў, не супраць была б дэлегаваць на гэты мерапрыемства вучня трэцяга класа Дзіцячай школы мастацтваў Дзяніса Кузьміна (прозвішча ў хлопчука артыстычнае!), бо акрамя яго з тых, хто навучаецца ў ёй ігра на акардэне / баяне, на майстар-клас больш ніхто не прыйшоў. Выкладчык баяна Чэслаў Жых выказаўся ў тым сэнсе, што, на яго погляд, у маленькага баяніста іскрынка божыя сапраўды ёсць, і патлумачыў адсутнасць іншых выхаванцаў акадэмічнымі канцэртамі — "экзамэнамі" для іх вельмі важнымі.

Майстар-клас з'яўляўся часткай паўтарагадзінай творчай сустрэчы ў ДШМ. Спачатку Дзяніс прадэманстраваў свае навыкі, выбраўшы для "экзекуцыі" адзін з опусаў Георга Фрыдрыхс Гэндэля. А затым ужо Ігар Квашэвіч разабраў ігру навучэнца, адзначыўшы безумоўна "плюсы" і падрабязна спыніўшыся на тым, што варта таму падцягнуць, прапанаваўшы ўласныя варыянты выканання твора вялікага кампазітара. Маэстра даў некалькі прафесійных саветаў, але ў цэлым застаўся ад пачутага, хутэй, задаволеным, а не расчараваным. А ў "другой серыі" прысутныя ў зале педагога ашнэвалі яго майстэрства. Перакладанні для акардэна, кампазіцыі, спецыяльна напісаныя пад гэты інструмент (у тым ліку аўтарства беларускага), мелодыі папулярна — "адпальваў" Квашэвіч такім акадэмічным і эстрадным наборам і ўжо ў сярэдзні выступу ганараваліся воклічамі "бравалі!"

— А табе спадабалася? — спытаў я Дзяніса Кузьміна.

— Вельмі. Буду імкнучца да таго, каб у будучыні граць гэтак жа прафесійна: мая мара — стаць вядомым баяністам. Дзякуй Ігару Міхайлавічу, што сёння ён мне адкрыў нейкія свае сакрэты.

Чэслаў Альфонсавіч мяркуе, што пры належнай стараннасці, пры жаданні і далей ісці музычным шляхам з Дзяніса можа вырасці моцны выканаўца. І прызнаў, што з такімі патэнцыйнымі мацакмі ў дзіцячых школах мастацтваў цяпер не густа: прымаюць у іх і адкрыта слабых у музычным дачыненні дзетак паўсюдна, якім і бліц-уроку заездных майстроў не дапамогуць (а яны ў смаргонскай ДШМ перыядычна наведваюцца).

— Шкада, вядома, што не так шмат людзей сабралася на майстар-клас, — укладваючы ў кофр акардэон, заўважыў музыкант. — Але гэта лепш, чым нічога. А "нічога" ў гэтым туры здаралася. Для мяне ён — абсалютна не камерцыйны (кошт білета на канцэрт — 4—6 рублёў), да таго ж і з бюджэту на яго не ўзята ні капейкі. Гэты праект — адукацыйны і скіраваны на папулярнае пэўнага кашталу інструментальнай музыкі, беларускай эстрады. І крыўдна, калі на месцах тых, хто павінен арганізоўваць падобныя сустрэчы, раптам распаўсюджа ў сваёй бездапаможнасці, зрываючы іх. "Мы забыліся", — казалі мне ў адным горадзе. Я не хацеў бы ўжываць

незвычайнае грознае слова "сабатаж", але часам складалася адчуванне, што дзе-нідзе людзі наўмысна правальвалі акцыю. Гэта тычыцца і райвыканкамаўскіх работнікаў, і кіраўнікоў устаноў культуры. Ім было прасцей спаслацца, напрыклад, на форс-мажор (маўляў, паколькі гэты праект не быў унесены ў план іх мерапрыемстваў, то ў іх і зніклі невырашальныя цяжкасці), чым дапамагчы з рэалізацыяй яго. Ніякіх жа асаблівых высілкаў з іх боку не патрабуецца, а ўсё тая ж, — дапусціць, рэкламная кампанія, продаж білетаў. "Да нас расійскія артысты едуць, не лезьце", — казалі ў іншым горадзе. "Прыязджайце і самі ўсё рабіце", — прапанаваў і трэцім. Прычым у асноўным мене-

Смаргонь — семдзесят трэці населены пункт з меркаваных дзевяноста) для "залатога акардэона краіны", спевака і аўтара песень Ігара Квашэвіча ў яго "Беларусь-туры", распачытай у мінулым верасні. Фіналу музычна-адукацыйнага праекта "К" чакаць не стала. Па-простаму, у шарговым парадку, мы "наляцелі" ў гэты горад разам з артыстам, каб падтрымаць лаўрэата міжнародных конкурсаў маральна, а саму акцыю, якая кладзецца ў рэчышча цыкла артыкулаў "У тур са сваім журналістам", сілай друкаванага слова...

Алег КЛИМАЎ,
Мінск — Смаргонь — Мінск

Майстар-класы vs. "капрызы" з месцаў

"Залаты акардэон" пра майстар-класы, якія часам — насуперак

джарскія, функцыі піяршыка на себе і так узяў мой старэйшы брат Андрэй. І дзякуй Міністэрству культуры, якое адгукнулася на праект і ўсяляк яму садзейнічае. Асабліва мая падзяка рыне Дрыга, першаму намесніку міністра.

У самай жа большай ступені Квашэвіча хваляўлі менавіта адмены майстар-класаў. Дзіўна, але ўрокі чалавека, чыё імя добра вядомае і спецыялістам, і калегам, і публіцы, па меншай меры, на прасторх былога Саюза, акардэніста найвышэйшага класа, аказваліся адпрэчанымі па чымсьці "капрызе". Так, экспрэс, але — заняткі, неабходныя юным музыкантам. Урэшце, мае патрэбу ва ўвазе само інструментальнае мастацтва, некалі вельмі папулярнае і запатрабаванае ў нашай краіне. Не, гаворым пакуль не пра марнасць, але калі такая сусветная зорка, як наш суайчыннік Уладзіслаў Плігаўка, сёння радуецца таму, што на радзіме на яго сольныя канцэрты прыходзяць пад сто чалавек, то да катастрофы — рукою падаць.

Дзеля справядлівасці трэба сказаць, што адмены насілі адзінкавы характар, але на тое і лыжкі дзёгцю, каб і яны адкліліся ў памяці выканаўцы...

Што ж будзе з радзімай і з намі?..

— Буду рэзкі, але ўзровень пачатковай, сярэдняй музычнай адукацыі ў Беларусі прыкметна знізіўся, — па дарозе да Раённага цэнтра культуры Квашэвіч падпаіў тэму Жыха. — Вышэйшая яшчэ трымаецца. На шчасце, такая "дэградацыя" амаль не закранула педагогічных кадраў. Але каго ім вучыць? І раней са-

раўдныя таленты былі напералік, але трывалым было сярэдняе звяно выпускнікоў, а цяпер выкладчыкі не давуваюць, а дамучваюцца з тымі, хто ёсць. Няма нейкай унутранай канкурэнцыі сярод навучэнцаў. Хто вінаваты? Ніхто. Рэальнасць такая. Што рабіць? Ніхто не ведае. Значыць, зараз не час для музыкі ў такім разрэзе, у такім аб'ёме? Падобна на тое. Але што тады будзе заўтра з беларускай музыкой, беларускай культурай?..

У РЦК у гэты дзень праходзіла даражынае мерапрыемства для інавалідаў — з канцэртамі і салодкім сталом.

— Такія акцыі ў нас праводзяцца рэгулярна, калі якая-небудзь арганізацыя арандуе памяшканне і сваёй

важна гучалі сусветныя хіты — "Турэцкі марш", "Бесама муча", "Пырскі шампанскага", "Кумпарсіта", "Палёт чмяля", "Рыа-Рыта"... У пэсеннай (пад "мінус") — лірычныя кампазіцыі аўтарства Квашэвіча (ён, дарэчы, прызнае, што яго любоў да творчасці Юрыя Антонова ў нейкай меры адбіваецца на творчасці ўласнай). На патрыятычных песнях, прысвечаных тром славянскім дзяржавам, зала ўстала — любіць наш народ услякае духапад'ёмнае, як і эстраднае, зрэшты, — адна дама на ўсю моц "адрывалася" ў праходзе пад нейкі са шлягеру і выкананні Ігара Міхайлавіча. Наогул, шчыра паклаўшы руку на клавір, пры ўсім маім спакойным і нават далікатным дачыненні да айчынай сучас-

У тур са сваім... журналістам

Ігар Квашэвіч з Дзянісам Кузьміным падчас майстар-класа ў Смаргоні.

Яўген РАГІН

Мы атрымалі мноства паведамленняў, звязаных са святкаваннем Вялікай Перамогі. У іх — гаворка пра тэматычныя кніжныя выставы, новыя музейныя экспазіцыі, урачыстыя канцэрты і сустрэчы з ветэранамі Вялікай Айчыннай вайны. Прайшла і такіх лісты літаральна з кожнай вобласці Беларусі.

Да прыкладу, па Скідзелі (Гродзенскі раён) і свята курсіравала велабіліятэка з віншаваннямі для мінакоў. А супрацоўнікі Скідзельскай гарадской бібліятэкі сямейнага чытання правялі флэш-моб: той з гараджан, які ведаў дарогу ў бібліятэку, атрымліваў сувенір, а таму, хто быў не ў курсе, даваўся буклет з адрасам. Прайшла ў горадзе і акцыя "Нам не забыцца на пераможных май", падчас якой ветэраны Вялікай Айчыннай вайны і колішнія малалетнія вязні фашысцкіх канцлагераў ушаноўваліся на даму кветкамі да паштоўкамі. Пра гэта распавяла намеснік дырэктара Гродзенскага раённага культурна-інфармацыйнага цэнтра Ганна Сіманенка.

У гэтыя святочныя дні нявіжская школьніца Настася Лабатая згадае сваю прабабулю Ніну Крокан, якой давялося жыць у вёсцы Ракавічы (Нявіжскі раён) пад фашысцкай акупацыяй. На пачатку Вялікай Айчыннай вайны было Ніне Мікалаевне дзясць гадоў. Захопнікі адбіраўлі ў яе коўцу ўсё — ад дзіцячых адзення да свайскай жыўлы. Бацька маленькай Ніны перад адыходам на фронт захапіў коўцу з посудам, абуткам, бізлінай, але тхосці з суседзю прагаварыўся, і фашысты ўвесь скарб адабралі. А па начах баі з немцамі вёлі партызаны. Таму вызваленне вёскі ад фашысцкай навалы стала для ўсіх яе жыхароў сапраўдным ды незвычайным святам.

Метадыст аддзела бібліятэчнага маркетынгу Ашмянскай раённай бібліятэкі Галіна Палубінская паведамае, што 9 мая падчас раённага свята "Голас Перамогі ў сэрцах пакаленняў", які праходзіў у гарадскім парку, устаноў прапанаваў жыхарам горада бібліятэчны праменад "Нам кніга памяць ажыўляе". На алеі паміж можна было пазнаёміцца з тэматычнымі падборкамі літаратуры: "Яны ў баю заавявалі славу" (аб удзельніках Вялікай Айчыннай вайны, ураджэнцаў Ашмяншчыны), "Спынілі! Пакланіся!" (помнікі і абеліскі Ашмяншчыны), "Навечна ў памяці людской" (мастацкая і хроніка-дакументальная літаратура пра вайну), "Перамогу маюць дзеці!" (выстава малюнкаў дзяцей на ваенную тэматыку), дапоўненымі элементамі тэатралізацыі і экспазіцыйнымі экспанатамі ў выглядзе тагачасных рэчэй.

А ў Гальшанскай дзіцячай школе мастацтваў, паведамае яе дырэктар Наталія Трот, прайшло урачыстае мерапрыемства "Перамога ў сэрцы кожнага жыве". Навучэнцы школы чыталі вершы і ўспаміны ветэрану пра далёкія трыюмфныя падзеі. Юныя музыканты гралі мелодыі франтавых гадоў, а ключавым

Наўзана, былі б у Квашэвіча інструменты бутафорскія, ён, як гэта і належыць пры творчым экстазе, іх парваў бы — і сваім выступам, і прыёмам выканаўца застаўся задаволеным. А вольда апарата-абсталювання артыст прэзэнціі (у інтэлігентнай форме) прад'явіў — штосці часам "прастрэлывала" і гудзела ў маніторах. Цёзка-гукарэжысёр толькі канстаўтаваў відавочнае — абнавіць яго гаспадарку не замінала б.

...Слэфі, аўтографы на кампактах і плакатах, кароткія шчырыя гутаркі ў фэе. Яшчэ адзін горад "упаў" пад націскам гэтага таленавітага і прыгожага чалавека, што ўжо два гады жыве ў Германіі, павяшаючы ў адной з навучальных устаноў той краіны свой прафесійны ўзровень. І што рвецца з яе на радзіму пры кожным зручным выпадку, каб дарыць сваё мастацтва і веды суайчыннікам...

Пра тонкасці адукацыйнага працэсу ў сярэдніх спецыяльных навучальных устаноў — на старонцы 7.

Велобібліятка курсуе па Сідраці.

Абрад Юр'я ў вёсцы Ахонаўка на Пацялаўшчыне.

Адкрыццё турыстычнага сезону на Аўгустоўскім канале.

Бібліяквэст на Аўгустоўскім, "Арт-Балкан" і блінцы ад Коласа

Дэлегацыя з Азербайджана на сямейнаму з'яджанні намесніка Міністра культуры ў вёсцы Вяслі Чэрніка.

Адна з пастаноўкаў на "Лідскіх тэатральных сустрэчах".

момантам стала песня С.Нікулінай "Сыны Беларусі" ў выкананні дзіцячага хору школы. З нагоды падзеі настаўнік па класе выяўленчага мастацтва Анастасія Місакевіч разам з вучнямі падрыхтавала выставу маляўніц "Захоўваем мы ў сэрцах Вялікую Перамогу".

Начальнік інфармацыйна-аналітычнага і рэпертуарна-выдавецкага аддзела **Магілёўскага** абласнога метадычнага цэнтру народнай творчасці і культурна-асветнай работы Валяціна Валчкова паведамляе, што вобласць наведвала дэлегацыя з Азербайджана. У яе склад увайшлі прадстаўнікі Міністэрства культуры і турызму рэспублікі, кіраўнікі рэгіянальных упраўленняў культуры. А сам візіт ажыццёўлены ў рамках пагаднення аб культурным супрацоўніцтве абласнога метадычнага і Навукова-метадычнага цэнтру па культурназнаўстве Міністэрства культуры і турызму Азербайджанскай рэспублікі. Гасці ў вобласці не ўпершыню. Ёўтым разам замежныя сябры пабывалі ў **Кіраўскім** раёне:

Мышкавіцкім доме культуры, Музеі Кірвылі Арлоўскага, **Жыліцкім** гістарычным комплексе-музеі. Не абмінула дэлегацыя і **Бабруйск** — культурную сталіцу Беларусі 2017 года. Пытанні рэалізацыі культурнай палітыкі былі абмеркаваны на семінары з удзелам намесніка міністра культуры Беларусі Васіля Чэрніка.

"У **Старадзедзінскай сельскай бібліятэцы Клімавіцкай бібліятэчнай сеткі** рэалізуецца праект "Гонар і слава зямлі **Старадзедзінскай**", — напісала метадыст цэнтральнай раённай бібліятэкі імя Івана Пехцежава Юльяна Клімянкова. — **Бібліятэкар Алена Пеціна запрасіла чытачоў на чарговую сустрэчу. Ёўтым разам — з акадэмікам Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, доктарам ветэрынарных навук Мікалаем Кавалёвым, якому сёлета спаўняецца 80 гадоў**".

Дзесяцікласніца **сталічнай** сярэдняй школы № 208 Дар'я Сінок і яе мама — сацыяльны педагог Ала Сінок прынялі ўдзел у фэсце "Арт-Балкан", які трэці год збірае ў

Маскве творцаў са славянскіх краін. Паведала пра гэта сама Ала Мікалаеўна. Дар'я, якая спявае народныя песні і з'яўляецца выхаванкай узорнай вакальнай студыі "Мікс" пад кіраўніцтвам Ірыны Раманоўскай, за уклад у справу ўмацавання дружбы і ўзаемаразумення паміж славянскімі народамі адзначана падзякамі і граматай.

Аўгустоўскі канал адкрыў турыстычны сезон. З гэтай нагоды **Сапоцкінскага** гарпасялковага, **Раціскага і Падабенскага** сельскай бібліятэкі запрасілі гасцей у літаратурную кавярню "Мой родны кут" да 135-годдзя з дня нараджэння Янкі Купалы і Якуба Коласа. Тут можна было пачаставацца стравамі, апісанымі ў паэме "Новая зямля". А дэсертам стаў паэтычны батл. Яшчэ адна акцыя на Аўгустоўскім канале была звязана з правядзеннем бібліяквэсту ў рамках фестывалю побытавых танцаў "Квецень у стылі этна". Пра гэта распавяла галоўны бібліятэкар па арганізацыйна-маркетынгавай ра-

боце інфармацыйна-бібліятэчнага аддзела **Гродзенскага** раённага культурна-інфармацыйнага цэнтру Людміла Трубчык.

Першае месца на XI Абласным фестывалі народных тэатральных калектываў "**Лідскія** тэатральныя сустрэчы" аднагалосна прысуджана народнаму тэатру "Памфлет" **Свіслацкага** раённага цэнтру культуры і народнай творчасці (мастацкі кіраўнік — Тамара Саляхава).

30 гадоў споўнілася мастацкаму аддзяленню дзіцячай школы мастацтваў № 1 **Віцебска**. За гэты час аддзяленне выпусціла 510 дзяцей. Амаль 70 працэнтаў выпускнікоў працягнулі навучанне, атрымалі творчыя прафесіі.

Мастацтвазнаўца аддзела мастацкай творчасці Палаца мастацтваў **Бабруйска** Наталля Кулікова паведамляе: выдавецтва "Беларуская энцыклапедыя імя Петруся Броўкі" пачало выпуск серыі кніг пад назвай "Энцыклапедыя народнага майстра". Яе аўтарамі павінны стаць і майстры з Бабруй-

ска. Адкрыла серыю кніга гульні Качан "Лялька: абярэгі, абрадавыя, гульнівыя". Днямі ў мастацкім музеі адбылася прэзентацыя выдання. З 5 мая ў **сталічнай** Мастацкай галерэі Міхаіла Савіцкага працуе выстава народнай і фальклорнай лялькі. Яна арганізавана разам з клубам "Папараць-кветка", што дзейнічае пры Беларускай нацыянальным тэхнічным універсітэце і адраджае старадаўнія традыцыі беларускага ляльчанага рамяства. У экспазіцыі — больш за 80 работ, не толькі сучасных, аўтарскіх, але і створаных калісцямі ў вёсках **Мінскай, Магілёўскай, Брэскай** ды **Віцебскай** абласцей.

На **Дзятлаўшчыне** Юр'я — "другі Вялікдзень". І праходзіць свята ў два этапы: 5 мая — "Сустрача" і 6 мая — "Провады". Ёўты абрад у вёсцы **Ахонаўка** выплываеца лакальным адметнасцямі. Апрача земляробчай і жывёлагадоўчай тэматыкі ўключае яскрава выяўлены шлюбны змест. Як і заўжды, сёлета на абрадавым шэсці рэй вёў народны фальклорны гурт пад кіраўніцтвам Святланы Гранкоўскай.

Міжнародны фестываль царкоўнай музыкі "Гайнаўка" ў **Беластоку** адбудзецца 24 — 28 мая ў **Оперы Філармоніі Падыляскай**. Штогод тут збіраюцца харавыя калектывы з усяго свету. Сёлета ў фестывалі бярэ ўдзел камерны хор **Магілёўскай** гарадской капэлы. Пра гэта напісалі стваральнік і ініцыятар фэсту Мікалай Бушко ды дырэктар арганізацыйнага бюро Ірэна Парфянок.

"27 мая ў **Гарадку** пройдзе IX Раённае свята народнай творчасці, беларускай паэзіі і фальклору "Гарадоцкі **Парнас — 2017**", — распавёў Андрэй Стручанка. — *Ладзіцца яно з 2008 года ў гонар зямляка і аўтара паэмы "Тарас на Парнасе" Канстанціна Веранічына*".

Алена Ламека з **Зэльвенскага** раёна піша: "У адзеле рамёстваў і традыцыйнай культуры **аграгарадка Дзярэчын** прайшло Свята пірага, якое ладзілася ў рамках абласнога конкурсу аматарскіх аб'яднанняў і клубаў па інтарсах "Свет маіх захапленняў". Уздзьлінікі аб'яднанняў народных майстроў "Натхненне" і аматараў беларускай песні "Тапаліна" правялі кулінарны майстар-клас пад пёсеннае суправаджэнне".

Ішчэ 17 мая ў канцэртнай зале "Мінск" пройдзе святочны канцэрт "Опера-гала" да 15-годдзя канала "Культура" Беларускага радыё. У вечах возьмуць удзел зоркі беларускай оперы — народная артыстка Краіны Настася Масквіна, салісты Наталля Акініна, Ілья Сіпчукоў, а таксама акадэмічны хор і сімфанічны аркестр Белтэлерадыёкампаніі. **К**

1. Зямлі краіны — і душой лунай! Нямоцнае зямное прыцягненне. Свабода духу будзе як забавенне — Трымценнем сэрца міг святы чакай!

Прыпеў:
У Віцебскім небе
Лунаюць каханьні,
Каб радасць абняць
Сваю неспасціганую.
Лунаюць у сіняй
Нябёсаў цішы.
Лунаюць у прасторы
Уласнай душы.
2. Адкінь рэальнасць — і душой ляці!
Недасканаласць змерай
сэрца болем.

У Віцебск не вярнуся я ніколі...
Прасторы згадаю: "Ты — вядзі!"

Прыпеў.
3. Мастак з каханая
ляцяць, ляцяць!
І ад палэта хай нямоець крылы,
Стагоддзі мкнучы
і дабаўляюць сілы...
Анёл з неба Віцебска глядзяць.
Прыпеў.

У віцебскім небе

(Прывячаецца **Марку Шагалу**)

3 "Куфры-радцы"

Музыка **Аліны Безенсон** Словы **Таццяны Мушынскай**

Музыка **Аліны Безенсон** Словы **Таццяны Мушынскай**

1. Зямлі краіны — і душой лунай!
Нямоцнае зямное прыцягненне.
Свабода духу будзе як забавенне —
Трымценнем сэрца міг святы чакай!

Прыпеў:
У Віцебскім небе
Лунаюць каханьні,
Каб радасць абняць
Сваю неспасціганую.
Лунаюць у сіняй
Нябёсаў цішы.
Лунаюць у прасторы
Уласнай душы.
2. Адкінь рэальнасць — і душой ляці!
Недасканаласць змерай
сэрца болем.
У Віцебск не вярнуся я ніколі...
Прасторы згадаю: "Ты — вядзі!"

Прыпеў.
3. Мастак з каханая
ляцяць, ляцяць!
І ад палэта хай нямоець крылы,
Стагоддзі мкнучы
і дабаўляюць сілы...
Анёл з неба Віцебска глядзяць.
Прыпеў.

Сёння пачынаецца 57 Венецыянская біенале сучаснага мастацтва. Нашу краіну на выставе прадстаўляе праект "Стол" мастака Рамана Заслонава, прадзюсара Віктара Лабковіча і рэжысёра Сяргея Талыбава. Нацыянальны беларускі павільён ужо адкрылі. 11 мая — у яго першай зале змешчана інсталяцыя, у другой дэманструецца відэапраекцыя. Акцёры, якія ўдзельнічалі ў здымках, распавялі "К", што ж за відэашэраг паказваюць беларусы ў Венецыі.

Афіш праекта "Стол" з акцёрамі Ігарам Дзянісам і Раманам Заслонам. Нацыянальны павільён сучаснага мастацтва

Праект прадзюсуюць яго навісьці Наталля Шаранчука і Віктар Лабковіч. Праект прадзюсаваны Раманам Заслонам і Ігарам Дзянісам. Консультантамі ў Мілане былі Вольга Далпапіева і Юлія Лобова. Фота: ГАУРЫЛЮК, спецыяльна для "К".

Вераніка МОЛАКАВА

— Камера марудна рухаецца над сталом (аператар Максім Куроўскі) і спыняецца на 25 — 30 секунд над кожным, хто за ім сядзіць — гэта людзі розных прафесій і лёсаў з уласнымі гісторыямі, — апісвае купалавец Ігар Дзянісаў. — Мой герой — акцёр. Спачатку на экране з'яўляецца яго рука, якая спрабуе намацаць стакан вады, потым змяняе твар — і становіцца зразумела, што чалавек з цяжкасцю ўзгадае, як апынуцца дома, затым робіць сабе каву, паўтарае нейкі тэкст Дастаеўскага для працы. Сярод персанажаў ёсць, напрыклад, балерына, мастак-няўдака, бы-

Так выглядае рэалізм павільёна Беларусі ў гарадской прасторы Венецыі.

Як запрашалі да "Стала"

Падрабязна пра Нацыянальны павільён Беларусі на 57 Венецыянскай біенале

Частина публікі, што завітае на афішны Нацыянальнага павільёна Беларусі. Фота: Лобова ГАУРЫЛЮК, спецыяльна для "К".

лы афганец і шмат іншых. Атрымаўся шэраг замалёвак з розных жыццяў. Хтосьці кажа нейкія словы, хтосьці маўчыць, танцуе на стале ці ляжыць пад ім. Стол выглядае як агульная прастора для аб'яднання ці раз'яднання зазвычайных людзей, але гэта толькі метафара, якую кожны можа трактаваць па-свойму. Артыстам ставіліся лакальныя задачы — зрабіць тое ці іншае, але ў каманды была канцэпцыя, дзякуючы якой атрымаўся цікавы філасофскі матэрыял.

Відэа доўжыцца 32 хвіліны. Да "Стала" таксама запрасілі Марыну Дзянісаву, Паўла Харланчука, Мікалая Рабычына, Таццяну Мархель, Аляксандра Падабеда, Алясю Пухавую, Уладзіміра Глотва,

Ілью Янскага ды іншых — усяго каля дваццаці артыстаў. Па словах Ігара Дзянісава, ён пагадзіўся ўдзельнічаць у здымках, таму што яго запрасілі ў праект сябрамі.

— З Заслонавым мы ў адзін час вучыліся ў інстытуце і знаёмыя яшчэ з 1980-х, — тлумачыць артыст. — Калі Рома раскажаў мне, што хоча зняць, яго ідэя спачатку выклікала сумненні — мастак усё ж не рэжысёр. Але ён сабраў добрую каманду — Віця Лабковіч спрадзюсаваў праект, Сяргей Талыбаў зняў. Здымкі праходзілі яшчэ ў мінулым годзе. Прыемна здзіўлены вынікам — я думаў, што мне надакучыць назіраць, як на экране адзін за адным будуць змяняцца людзі, а насамрэч хочацца гля-

Праект "Беларускі ўікэндзі" атрымаў падтрымку мінчан. Серыя кінапаказаў у беларускай агучцы перабралася ў адну з найвялікшых сталічных кіназалаў і там таксама збірае аншлагі. Удзельніца праекта, актрыса Беларускага дзяржаўнага тэатра лялек Святлана ЦІМОХІНА нагадвае, што не так даўно агучкай на роднай мове займалася і тэлебачанне. Як гэта было?

імкнулася разабрацца з новай для мяне справай. Пасля такой імправізаванай рэпетыцыі з'явілася адчуванне, што спроба сядзе ў дубляжы — абсалютна безнадзейная. З такім настроем прыйшла ў студыю, а там ужо чакалі сапраўдныя карыфэі — актрыса Рэгіна Дамброўская, дыктар Вера Ропат. Сёння з усмешкай гадзавца, як задрожэлі калені, а тады ўсцешылася, што запіс праходзіў сядзячы. Чатыры гадзіны мы працавалі, але і ад тэлебачання да метра я ледзьве дайшла: чамусьці

цузы так хутка гавораць, што ўмцаўці усё ў беларускі падрадкавік проста немагчыма. "Дагаворваць" жа фразу ў наступным кадры нельга: калі на экране герой маўчыць, то і ў нас не мусяць быць актыўнага маўлення. Патрэбна пэўная падрыхтоўка ў адшліфоўцы перакладу, каб фразы па даўжыні супадала з часам маўлення героя і пры гэтым не згубіла сэнсавую глыбіню.

Тэкст пераходзіў да рэдактара, які займаўся толькі імёнамі ўласнымі. Ён вельмі дасканалы выявляў усе

еца. Адзначаў і паўзы: ад памеру "птушачкі" залежыць, вялікую ці маленькую паўзу браць артысту. Ён вельмі дапамагае сарыентавацца бо, бывае, па тайм-кодзе разумееш: наперадзе — вялікі маналог; і пачынаеш вылічваць, дзе ж перахапіць дыханне, каб укладзецца ў часавыя рамкі. Побач з рэжысёрам агучвання заўсёды гукарыжысёр. Ён сочыцца за тэхнічнымі момантамі, напрыклад, каб не "пазлаплёвалі" мікрафон, каб не зашквалі да тэчкі гукавымярэння. Прынамсі,

інтанацыі, бо трапляюцца сітуацыі, калі ў кадры сустракаецца некалькі "тваіх" персанажаў. У адной служцы, памятаю, мне прызначылі маму, дачку, сына і служанку, якія па фільме былі параскіданы, а пасля раптам вышлі ўсе чацвёра ў адной сцэне! Зараз такая сітуацыя цяжкасцей не выклікае: на камп'ютары можна запісаць безліч гукавых даражак, потым іх міксаваць з неабходнымі камбінацыямі. Напачатку 2000-х у адным будыні трэба было "гаварыць" за ўсіх. Даводзілася вы-

Настася ПАНКРАТАВА

Сон на дзесяцігоддзі — Ажыятаж на фільмы і анімацыю "Беларускі ўікэндзі" рэальнымі лічбамі сцвярджае, наколькі агучка на роднай мове запатрабавана! Публіка выбірае нас, хоць паралельна ў сталічных кіназатрахах ідуць мэйнстрымавыя служкі ў перакладзе на рускую мову. А ці многія з гледачай памятаюць, як напачатку 2000-х на беларускім тэлебачанні дзейнічаў партнёрскі праект з Міжнародным Французскім каналам? Тады абодвума бакамі было прынята прынцыповае рашэнне: усю відэапрадукцыю — анімацыйныя фільмы, пазнавальныя і забавляльныя праграмы для дзяцей, а таксама навукова-папулярныя, хранікальныя-дакументальныя праграмы, тэлефілмы, сэріялы, класіку французскага і сусветнага кіно — дубліраваць па-беларуску.

Хто "кіруе" Амелі, Ніколь і Анджалінай?

Тайм-код і іншыя сакрэты дубляжу

страшна балелі ногі, быццам прабегла марафонскую дыстанцыю. Тыя 10 хвілін да метро перажывала, навошта я наогул узялася за справу, якая, падавалася тады, мне не па плячы: "Больш не буду агучваць ні за што на свеце! Дарабілю — і забуду, як страшны сон!" І вось гэты сон доўжыцца ўжо сямнаццаць гадоў.

"Гарба" ці "Гарбо" — Паступова наш праект перарос у адзед дубляжу ліцэнзійных праграм. Калі спытаць у непасрэднага, як дубіруюць відэаматэрыялы, хутчэй за ўсё пачуеш у адказ, што гэта — нескладана: разгарнуў падрыхтаваныя паперы і чытай сабе. Насамрэч жа, дубляж — праца зладжанага калектыву, у якім шмат людзей рэдкай спецыялізацыі. Напрыклад, у нас былі спецыяльна адуканыя людзі, што імкнуліся пераклад сінхронізаваць з карцінкай. Ці задумваліся вы, што ў мовах даўжыня фразы розная? Прынамсі, фран-

геаграфічныя назвы, імёны. Асабліва пільныя неабходна было быць з французамі, у якіх не рэдкасьць напісаць слова ў дзесяці літар, а пры чытанні вымавіць тры гукі. Рэдактар шукаў адказ на элементарныя, здавалася б на першы погляд, рэчы, напрыклад, як правільна гучыць прозвішча шведскай і амерыканскай кінаактрысы: Грэта Гарба ці Гарбо? Бо гледачы бываюць розныя: ёсць надзвычай патрабавальныя, могуць і прэтэнзіі прад'явіць. Не цікавілася канкрэтнымі фактамі, але ведаю, людзі пісалі ў наш адзед даволі актыўна.

Меўся асобны рэдактар, які сачыў за вымаўленнем, дакладнай расстаноўкай націскаў. Менавіта ён становіўся апошняй інстанцыяй у спрэчках, як прамаўляць, напрыклад, "арЦЕфакт" ці "артЭфакт"? Пасля шматлікіх удакладнаванняў тэкст трапіў да рэжысёра агучвання. Той выстаўляў тайм-код: пазнакі, калі фразы пачынаецца, а калі заканчва-

Святлана Цімохіна на чарговым "агучанні". Фота: Таццяна МАТУСЯЧКА

калі мне першы раз па сожце неабходна было заручыцца, — на экране бачу 14-гадовую дзяўчынку, якую спрабуюць згвалтаваць — я на ўсё моц лёгкіх ціснула! Бедны гукарыжысёр кінў навушнікі, бо яго працы тачна аглушыла. Што ж, нюансы прафесіі прыходзяць з практыкай.

Лялечнік: спосаб існавання

— Колькасць акцёраў агучвання заўсёды менш за наўных у служцы геролю. Часта ў нататніку паднас размеркавання ролюў вырастае велізарны спіс тых, хто павінен загаварыць тваімі голасам. А табе патрэба на кожнаму падабраць адметныя

кручвацца. Звычайна рэжысёр дае па кожным персанажу кароткую біяграфію, каб акцёр разумее тыпаж. Можна акрэнтаваць, напрыклад "героіня нервуецца, таму гаворыць голасам, які амаль зрываецца". Галасавая афарбоўка ілюструе пэўныя рысы характара, нездарма мы імкнемся патрапіць у тэмбр арыгінала.

Спецыфіка прафесіі каласальная колькасць сталічных акцёраў. У кіно ёсць фраза "камера любіць артыста", тут я назірала тое ж самае: мікрафон альбо любіць артыста, альбо не. Часам назіраеш парадаксальную рэч: у шыкоўнага артыста з агучкай не ладыцца, а падыходзіць да мікрафона акцёр, талент якога ў тэатры пакуль не прыкмецілі, — і быццам нешта ў

дзец і глядзець: "Што ж там далей?" Вельмі рады, што праект трапіў на біенале — гэта сведчыць пра пэўны ўзровень нашага мастацтва.

— Мне прапанавалі стаць пісьменнікам-графаманам, які лічыць сваім кумірам Хэмінгвэй, — распавядае арыст Дзмітрый Пусцільнік. — Калі пачынаеш штосьці рабіць, можаш толькі прыкладна ўявіць, што атрымаецца, таму мне самому вельмі цікава убачыць выніковы варыянт.

На здымках: экстар'еры Нацыянальнага павільёна Беларусі; гадзіннік з "пясчанак" - сталю ўнутры павільёна; традыцыйны для кіназдымак талерка, з якой пачыналася вытворчасць "Стала". Фота Віктара ЛАБКОВІЧА, прадастаўлены спецыяльна для "К"

— У мяне ж было некалькі эпізодаў, — кажа актрыса Горкавага тэатра Вераніка Пляшквіч. — У адным я распавядала пра Чарнобыль, у другім дзядзіла трагічную гісторыю пра

свайго мужа. Здымачны працэс такі ж самы, як і ў звычайным кіно, але выніковы фармат усё ж такі адрозніваецца. Атрымалася арт-хаўсная рэч, якую можа зразумець любы. З Сяргеем Талыбавым мне заўжды падабаецца працаваць, а вось з Раманам Заслонавым пазнаёмілася толькі на здымках. Працаваць было вельмі цікава, таму што давялося сутыкнуцца з вялікай колькасцю розных людзей.

— Здымалі ж яшчэ год таму і тады ніхто не думаў, што гэты праект у Венецыю паедзе — проста была ідэя зняць відэа-арт, — кажа акцёр Андрэй Карака. — У мяне такога досведу раней не было, і я заўжды адкрыты для творчых прапаноў, таму без роздуму пагадзіўся на ўзел. Апісаць вынік складана — трэба гэта ўбачыць і пачуць. Для кагосьці гэты стол бясконцаць, для кагосьці пачатак жыцця ці яго завяршэнне. Усё паказваецца ў руху, з пэўнай хуткасцю, мае свой сэнс. Вось, напрыклад, калі ідзе ў галерэю, ты за чымсьці назіраеш, але не ўсё прыцягвае тваю ўвагу і запамінаецца — так і тут.

Наша краіна ўдзельнічае ў Венецыянскай біенале ў чацвёрты раз. Праект Рамана Заслонова, Сяргея Талыбава і Віктара Лабковіча назвалі лепшым сярод 18 іншых заявак у лютым 2017 года пасля конкурсу на стварэнне куратарскай канцэпцыі для беларускага павільёна. Аўтары кажуць, што пасля выставы, якая доўжыцца па 26 лістапада, "Стол" абавязкова пакажуць у Нацыянальным цэнтры сучасных мастацтваў Рэспублікі Беларусь.

Персаніфікацыя культуры

Шасцізор'е ў монаверсіі

Сцена з мюзычнага манадрамы "Пачакай, сонца!". Фота Алены ЮРКЕВІЧ

На што здольны адзін чалавек, калі ён — самадзатковая асоба?.. У Беларускім пэтымнічным тэатры аднаго акцёра "Зніч" — калектыве Белдзяржфілармоніі — можна паверыць у блэжнежнасць магчымасцяў артыста. Сама ж заснавальнік, дырэктар і мастацкі кіраўнік адзінага ў Беларусі тэатра манадрамы Галіна Дзягілева іграе шасці пастановак у сучасным рэпертуары тэатра. А як рэжысёр і драматург-інсцэніроўшчык стварыла трынаццаць дзючых манаспектакляў.

Кастэнка "Маруся Чурай" (гэтай пяснярыцы прыпісваецца шэраг песень, што лічацца народнымі), выкарыстаўшы пераклад Ніны Мацяш, а таксама дапоўніўшы сцэнічны твор яе ж перакладамі еўрапейскай паэзіі і аўтарскімі санетамі. Дзевяцце манаспектакля адбываецца на судзе, што вяршаць у Папаве над Марусяй за ненаўмыснае забойства каханага. Падчас суда дзючына захоўвае маўчанне. Яе ўспаміны, драматычныя адкрыцці і таемныя пануцы раскрываюцца ў зонгах, што выконвае Галіна Дзягілева. У стварэнні цэласнага палатна прымае ўзел Дзяржаўны камерны хор Беларусі.

Драматычны манаспектакль "Абранніца" (рэжысёр Таццяна Пацай, мастак Віктар Цімафееў) створаны па "Маленькіх трагедыях" Аляксандра Пушкіна ў перапляценні з яго вершамі ў перакладзе народнага паэта Беларусі Рыгора Барадуліна. Выкрываючы чалавечыя заганьы, Галіна Аляксеўна грае менавіта алегарычных роляў. У галерэі пушкінскіх персанажаў — Донна Ганна, Дон Гуан, Лепарэла, Моцарта, Сальеры, Барон. Эмацыйны дынамічным выкананнем артыстка нясе глядачу ідэю абраннасці кожнага з нас для сваёй зямной місіі.

Літаратурнай асновай манаспектакля "Плюць начлежнікі" (рэжысёр Таццяна Пацай, мастак Ксенія Бяляева-Дзягілева) сталі пэтымнічныя па сваёй мастацкай існасці абразкі Змітрака Бядулі "Дзе канец света?", "Велікодныя яйкі", "На Каляды к сыну"... Пэтымнічна-празаічныя мініяцюры ўяўляюцца ў спектаклі снамі. Кожнага з нас Галіна Дзягілева прадастаўляе "начлежнікамі", начнымі пастырамі, бо ў снах мы мроім пра жыццё. У персанажаў розных характараў, узросту і вопыту артыстка пераўвасабляецца з лагоднай лірычнасцю і высокім псіхалагізмам.

Многія спектаклі адсвяткавалі сваё дваццатгоддзе ў рэпертуары "Зніча", што ўжо XXVII тэатральны сезон застаецца верным нацыянальнай і сусветнай класічнай літаратуры, з'яўляючыся адным з п'яці дзяржаўных драмтэатраў, якія іграюць свае спектаклі выключна па-беларуску. Такі влікі тэрмін жыцця пастаноўкі магчымы, бо манаспектакль змяняецца разам з яго выкананнем. У дні святкавання свайго нядаўняга асабістага юбілею Галіна Дзягілева захоплена новымі ідэямі, нязменна гатовая да мастацкіх адкрыццяў. Ужо на восень яна плануе прэм'еру манаспектакля "Мама" паводле п'есы Карла Чапэка "Маці" і паэзіі Рыгора Барадуліна. **Зміцер ЕРМАЛОВІЧ-ДАШЧЫНСКІ, тэатразнаўца**

яго ўнутры раскрываецца! Яшчэ значна, што найбольш удала з мікрафонам працуюць лялечнікі. Кажу тое не з ўхавай сапідарнасці. Насамрэч, шмат разважала на гэты конт: здаецца, у лялечнікаў з-за прафесійных чыннікаў іншая рэакцыя, яны хутчэй пераключаюцца з задачы на задачу. Артыстам драмы заўсёды неабходна матывацыя, разуменне, чаму на экране зараз адбываецца менавіта гэта. Але ці заўсёды тое патрэбна, калі ў стужцы усё ўжо заматывавана і сыграно? Падчас дубляжу стаяць іншыя задачы, тут часцей неабходна, як кажуць у тэатры лялек, патрапіць у маскучку. Насамрэч, акцёр дубляжу — асобная прафесія, хоць і вельмі блізка да класічнага акцёрскага майстэрства. Па сабе нават прыкмеціла: калі пачала шчыльна займацца агучкай, то многія рэчы ў тэатры мне сталі лягчэй давацца.

Дарэчы
Голас Святланы Цімохінай па-беларуску гучыць з вуснаў Ніколь Кідман у "Прыгодах Падзігтана" (на фота 1), Анджаліны Джалі ў "Містар і Місіс Сміт" (3), Адры Тарту ў "Амелі" (2), Вайноны Райдар у "Доме духаў", Элен Пампеа ў "Анатоміі Грэй", Леціцы Каста ў "Блакнітым ровары", Хэйдан Панцэць у "Героях" ды іншых папулярных персон сучаснага кіно.

заслужаны арыст Беларусі Георгій Малаўскі агучваў П'ера Рышара ў сур'ёзнай драматычнай ролі. Дзівосна, наколькі арганічна голас Георгія Расфаілавіча гучыць з "вуснаў" знакамітага французца!
На жаль, на тэлебачанні наш гадзімі напрацаваны вопыт не прыдаўся. Спачатку патроху знікала беларуская мова. Віктар Мароз змог спрахуць, аднак адстаць због толькі мультфільмы. Пратрымаліся тры пазіцыі нядоўга: беларуская мова ў дубляжы перастала гучаць, а потым знік і сам адзель дубляж. Мне пашчасіла патрапіць у прыватныя праекты, многія ж пайшлі з

гэтай прафесіі, а быў жа дасягнуты такі высокі ўзровень...

Ад аўтара

Пакуль фатограф здымала маю гераіню ў студыі, я назірала за гукарэжысёрам і рэжысёрам агучвання. Людзі, прывязаныя да сваёй справы, не-не ды і зазначалі: "Шыкоўна! Вось што значыць — працуюць прафесіяналы!" З дасведчанымі людзьмі сапраўды больш проста і цікава, больш магчымасцей зрабіць унікальны твор, які зможэ прэзентаваць на месца ў нацыянальнай культурнай скарбонцы. Нашы суседзі ўжо зразумелі, што якісны дубляж прыводзіць у кіназалы дадатковую аўдыторыю, тым самым павышаючы касавыя зборы. Упэўнена, тэлебачанне пры дакладным маркетыву таксама выйграе б ад замежнай прадукцыі па-беларуску. Зразна хва

лі — папулярныя нацыянальнага, дык ці варта яе ўпускаць? Мы любім вынаходзіць ровар, а прасцей вярнуцца да нас за пашанга рэжысёрамі, акцёрамі, рэжысёрамі досведу... **К**

П'ер Рышар малаўскага гучання

— Пльынь карцін ішла неверагодная: мы працавалі па сем гадзін на дзень сем дзён на тыдзень! Адзін рэжысёр сыходзіў, прыходзіў наступны — і мы працягвалі дубліраваць. За шмат гадоў на тэлебачанні я не толькі атрымала дадатковую прафесію, а яшчэ пазнаёмілася з выдатнымі людзьмі: рэжысёрамі Віктарам Марозам, Вольгай Тацішчавай, Таццянай Агафонавай, Лідзіяй Шаршылскай, Юліяй Кучук; артыстамі Наталлі Качатковай, Георгіем Малаўскім, Аляксандрам Кашперавым, Аляксандрам Малчанавым, Алегам Гарбузам, Аляксандрам Цімошкіным і іншымі. У нашай прафесіі шмат залежыць ад творчай інтуіцыі. Рэжысёр добра разумее, што можа чалавек, таму бывалі проста казачныя ўдачы. Голас заслужанай артысткі Беларусі Наталлі Качатковай проста ідэальна клаўся на Марыну Уладзі! Я нават выбігала да рэжысёраў, каб паглядзець на вялікім экране, а не "праз мікрафон". Тое ж самае адчуванне ўзнікала, калі

Запрашаем да дыскусій!

ГЕРМАНИЯ

Ці варта дапасоўваць айчынную мастацкую адукацыю да заходніх мадэляў? Ці трэба рэдукаваць “рамесніцкі” складнік на карысць “чыстай творчасці”? Дыскусія на гэты конт не заціхае які год запар. Дадзенае інтэрв’ю не аргумент на чыюсьці карысць — хутчэй, інфармацыя да ведама і нагода для разваг. Базе беларуска Крысціна САВУЦІНА, якая вучыцца на аддзяленні кінематаграфіі ў Гамбургскай вышэйшай школе мастацтваў, можна параўнаць тое, што “ў нас” і “ў іх”.

Ілья СВІРЬІН

— Я скончыла наш Універсітэт культуры і мастацтваў, адпрацавала на размеркаванні рэдактарам на тэлеканале “СТБ”, а затым пераехала ў Нямеччыну з намерам атрымаць магістарскую ступень у сваёй галіне — культуралогіі. Але ў Лейпцыгу на мяне нахлынула творчая хваля, паадкрываліся ўсе “чакры”, і я скіравала ўвагу на мастацкую адукацыю. Разаслала сваё партфоліа і атрымала прапановы з Лейпцыгу і Гамбургу. Выбар быў складаны, бо той жа Лейпцыг спавіцца выкладчыкамі па мастацкім фота, але я ўсё ж выбрала Гамбург, бо там робіцца акцэнт на міждyscyплінарнасць, і ты можаш паспрабаваць сябе ў розных сферах. Да ўсяго, у Гамбургу моцная кінематаграфічная кафедра. Да найдаўняга часу нават выкладаў Вім Вендэрс — сёлетка ж ён афіцыйна сыходзіць на пенсію.

— Што трэба, каб паступіць у нямецкую мастацкую школу: грошы, добрыя адзнакі на іспытах, партфоліа, валоданне нямецкай?..

■ **Каментарый ад аўтара**

Садовыя гномы, або 3 эмпірэяў — да рэальнага жыцця

Без сумневу, гамбургскі прыклад падасца многім прывабным — хаця прыхільнікі больш кансерватыўнага разумення мастацтва яго ўшчэнт раскрытыкуюць. Але калі асцэнаваць апісаную адукацыйную мадэль па сапраўдным, гамбургскім рахунку, можна лёгка апусціцца з эмпірэяў на зямлю ды зглытнуць слінікі.

Першае пытанне, якое варта сабе задаць: а навошта наогул патрэбная адукацыя? Каб добра і з карысцю прабіваць час альбо каб атрымаць запатрабаваную ў сучасных умовах професію, канвертаваўшы патрачаныя вылікі ў пэўныя дывідэнды? Канцэптuallyны ж мастак у беларускіх варунках — гэта не професія. За смельчыка задумкі і ўменне прыгожа пра іх гаварыць у нас ніхто не плаціць, ні ў сферы мастацтва, ні дзе яшчэ. Аплачваюцца толькі канкрэтныя прадукты, зробленыя, як правіла, ў строгай адпаведнасці з волі заможцы.

Гэта рамесніцкі падыход, скажэце? Ну, хай сабе і так. Але гэта рэальнае жыццё. І наша адукацыя яму адпавядае — дзякуючы чаму ўсе знаёмыя мне выпускнікі той жа акадэміі мастацтваў знаходзяць сабе прымяненне згодна з атрыманай спецыяльнасцю. Так, для скульптара, які патраціў на адукацыю шмат гроў, вырабляе садовыя гномы альбо магільныя пліты — бялочы удар па яго амбіцыях. Але, пагадзіцеся, гэта лепш, чым з ранку да вечара крычаць “Свабодная каса!”

Крысціна Савуціна.

Сам сабе кантроль па гамбургскім рахунку...

Пенсія Віма Вендэrsa і спляў бабульчынай лыжачкі дзеля мастацтва

— Грошы — пытанне не галоўнае. Адукацыя ў дзяржаўных школах мастацтва бясплатная, ёсць толькі семестравыя ўнёскі, куды ўходзіць, напрыклад, аплата грамадскага транспарту (у Гамбургу — 300 еўра, бо горад дастаткова вялікі). Але, зразумела, такая сума ўсё адно не надта б’е па кішэнні. Тым больш, у мегаполісе заўсёды знойдзеш магчымасць падзарабіць — прыкладам, я падпрацоўваю перакладчыцай. А грамадзяне Германіі могуць узяць у дзяржавы своеасаблівы крэдыт на выдаткі, звязаныя з атрыманнем адукацыі, прычым вяртаць давядзецца толькі палову, дый тое праз ладны час.

Што да мовы... У Гамбургу дазваляюць прыступаць да навучання з узроўнем А2, які прадугледжвае базавыя веды — але, вядома, пры ўмове, што студэнт будзе даканаліцца. І гэта неабходна: навучанне заснавана ў асноўным на дыскусіях з тваімі калегамі і прафесарамі. А па вялікім рахунку, каб паступіць у школу, трэба толькі адно: пераканаць камісію ў тым, што ў цябе ёсць творчыя здольнасці. Самае галоўнае — тваё партфоліа, і калі яго ўразіць, на многія іншыя акалічнасці проста заплюшчаш вочы. Дарэчы, характэрная асаблівасць — гэта сталы век многіх студэнтаў. У нашай групе

на першым курсе ён розніцца ад 18 да 31 года. Многія ўжо маюць дыпломы зусім з іншых сфер — нейралогіі, хіміі, праграмавання... І гэты бэкграўнд разглядаецца як плюс пры паступленні, бо ў наш час мастацтва моцна інтэграванае з іншымі сферамі жыцця: філасофіяй, навукай, тэхналогіямі.

— **Класічная мастацкая адукацыя прадугледжвае засваенне студэнтам пэўных навыкаў: малюваць, ляпіць, здымаць кіно...**

— У Германіі ёсць школы прыкладных мастацтваў, дзе адукацыя вельмі акадэмічная, але гэта не наш выпадак. Для мяне стала вялікім сюрпрызам тое, што ў Гамбургу такім навыкам абсалютна не надаецца ўвагі. Акцэнт робіцца менавіта на ідэйны, канцэптuallyны змест тваіх работ. Што да тэхнічных аспектаў, яны вырашаюцца ў індывідуальным рабочым парадку.

паведна, з часам надпісы прарасталі. Зразумела, што для такога мастацкага праекта яе адукацыя ў сферы арганічнай хіміі куды больш актуальная, чым у класічным малюнку. Сучаснае мастацтва — прастора настолькі шырокая, што занурванне ў тыя ці іншыя практычныя ўмельствы не заўсёды спрыяе тваёму стаўленню.

— **Адукацыя прадугледжвае пэўны професійны рост. У чым ён працягнецца ў дадзеным выпадку?**

— Найперш у тваім разуменні мастацтва і ўменні пра яго гаварыць. Можна развівацца ў тым напрамку, у якім жадаеш, але для гэтага найперш патрэбна самадyscyпліна, бо вельмі складана часам спраўляцца з такой свабодай — асабліва для мяне, бо я прывыкла да іншай сістэмы адукацыі, але і для немцаў

— Толькі паля першага года, які лічыцца арыентавальным і завяршаецца іспытам-прэзентацыяй перад камісіяй прафесараў. Тады становіцца зразумелым, ці на сваім гэты чалавек месца — або яму, магчыма, лепш падыходзіць больш камерцыйны ці прыкладны напрамак. Іншая рэч, аб’явіць у школу проста не прымаюць — адсейваюць яшчэ пры паступленні.

— **А калі ты займаешся глумствам або б’еш лінды?**

— Пытанне ў адказ: а навошта? Што я з гэтага буду мець?

— **Ну, скажам, пачэсны статус мастака.**

— Наўрад ці гэта належная прычына, каб бессэнсоўна траціць свой час. Дый нават калі ты робіш глумства з таго, што ты робіш шпях, які з часам прывядзе цябе да нейкіх вынікаў. У кожным разе, справа — твая. Расці і развівацца — яно ж у тваіх інтарэсах, а не дзядзькавых!

— **Якая роля ў навучальным працэсе надаецца практыцы?**

— Вернер Херцаг лічыць, што асновы кінематографіі можна засвоіць за пару месяцаў, а ўсё астатняе — практыка. Можна пяць гадоў слухаць лекцыі, але выйшаўшы з аўдыторыі, не ведаць, што рабіць далей. Таму нам у першым семестры даюць камеру на 16 мм — і наперад! Мій пішам сінопсіс будучага фільма, далей зямляркуюем ролі — і такім чынам атрымліваем неацэнны досвед каманднай работы. Прыкладам, я выступаю ў якасці рэжысёра, нехта з аднагрупнікаў апэратар, нехта кіруе здымкавым працэсам... А потым мяняемся. Тое, што я спазнала, здымаючы сваю першую кароткаметражку, не ідзе ні ў якое параўнанне з тэарэтычнымі выкладамі.

— **Ці часта студэнты маюць магчымасць удзельнічаць у выставах?**

— Ужо за першы год навучання я паўдзельнічала ў дзвюх. Выставы падзяляцца як у школе (раз на год праходзіць вялікая плюс мноства лакальных), гэтак і па-за яе межамі. Часам выкладчыкі дамаўляюцца па сваіх каналах, каб іх студэнты маглі недзе выставіцца. У дадатак — выставы па абмене з іншымі школамі мастацтваў, напрыклад, з Лондана. І сапраўды, магчымасць атрымаць рэакцыю наведвальнікаў для студэнта надзвычай важная.

— **Ці ёсць дыпломны праект і як ён выглядае?**

— Дзве часткі: тэарэтычная работа і практычная. Апошняя прэзентацыя на выставе, калі майстарні пераўтвараюцца ў экспазіцыйныя прасторы. Іх ацэньвае камісія з прафесараў. Што да тэорыі... Каб дапамагчы ў падрыхтоўцы гэтай работы, у нас ёсць адмысловы семінар па навуковым пісьме — такі літаральны пераклад яго назвы.

— **Адпаведна, мастака вучаць пісаць тэксты?**

— Я не сказала б, што ў нас наогул чамусьці вучаць — ты там вучышся! Выкладчыкі хіба накіроўва-

таскама. Не ўсім такая мадэль пасуе.

— **Неад’емная частка студэнцкага жыцця — гэта кантроль за наведваннем заняткаў і адпаведных санцыяў...**

— Не ведаю, як у іншых школах, а ў нас няма ніякага кантролю — ты сам сабе кантралю! На пачатку ў мяне быў страх, што такая свабода стане для мяне непераадымнай выпрабаваннем, і ў першы год я наведвала літаральна ўсё, з раніцы да вечара. Але з часам прывыкаеш да ўсёадпаведнага, што гэта патрэбна толькі табе. У нас ніхто не гоніцца за самай “корачкай” і не імкнецца найхутчэй яе атрымаць — наадварот, многія расцягваюць час вучобы — балазе, ёсць такая магчымасць. Некаторыя застаюцца студэнтамі па дзесяць гадоў.

— **А як наогул ацэньваецца адукацыя?**

— Мне складана адказаць на гэтае пытанне. Мама ў мяне заўсёды пытае пра адзнакі — а ў нас іх проста няма! Ёсць студэнцкая кніжка, у якую запісваюць наведаныя курсы, але многія заплюшчваюць яе толькі перад самым выпускам — гэта, хутчэй, фармальнасць. Каб атрымаць дыплом, трэба пэўна колькасць крэдыт-пунктаў, аднак на іх мала хто звяртае ўвагу. Твае творчыя ацэньваюцца (вядома, не па пяцібальнай шкале) падчас дыскусій, калі ты прадстаўляеш сваю работу выкладчыкам і іншым студэнтам, а яны скупрулізна яе абмяркоўваюць, даюць свае рэкамендацыі. Як па мне, гэта вельмі добра: няма ціску адзнак і страху, які цябе коўбае.

— **Ці б’яе, што когосьці адлічваюць?**

Куды мог бы працаўладкавацца ў нашых умовах выпускнік Гамбургскай школы мастацтваў, я нават і не ўяўляю. Сапраўды, хіба ў адну з сетак фаст-фуду. А паколькі некваліфікаваная праца аплачваюцца куды горш за якасныя садовыя гномы, у яго можа проста не знайсціся часу ды грошай на ўласны аўтарскія праекты — у адрозненне ад “рамесніка”. Лішне казаць, што ў 99,9% выпадкаў такія праекты ў нас робяцца ў вольны ад працы час і за свае круўніны. Стыпендыі, гранты? Не, не чулі. Выставачныя пляцоўкі ганарачна тым, што не бяруць з аўтара арэнду — хаця часам і гэта не так.

Адпаведна, праблема зусім не ў нашай адукацыі — яна акурат-такі адэкватная тым патрабаванням, якія грамадства высювае да мастацтва. Праблема, мабыць, у саміх патрабаваннях. І калі пачнецца іх грунтоўная рэвізія, калі грамадства адчуе патрэбу ў аўтара, а не рамесніках, калі праўдзінная ідэя стане аплачваюцца лепш за садовыя гномы, можна будзе задумацца і пра нейкія змены ў сферы адукацыі.

Пакуль жа матчымасцю для апрабавання гамбургскай мэтадыкі бачацца не стацыянарныя навучальныя ўстановы, а размаітыя “гурты па інтарэсах”, якія могуць стварацца і пры цэнтрах ды галерэях сучаснага мастацтва, і пры тых самых навучальных установах. Балазе, адзін з рэдкіх прыкладаў — адпаведныя курсы ў галерэі “У” — прынеслі на дзіва добры вынік: справаздача іх выпускнікоў была ці не лепей за “штатныя” выставы сумарта. Значыць, патэнцыял ёсць...

Паважаныя чытачы!

Нам цікавае ваша меркаванне па гэтай ды іншых тэмах нумара! **Пішыце** на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77, альбо на электронную скрыню kultura@tut.by. **Тэлефаныце** ў рэдакцыю па нумары 8-017-286-07-97. **Абмяркоўвайце** на акаўнтах kimpressby у сацыяльных сетках!

уюць цябе, задаюць напрамак, паказваюць той шлях, на якім ты можаш атрымаць неабходныя веды. Балазе, у наш час уся інфармацыя адкрытая — бяры не хачу! Такі падыход тычыцца навучання гісторыі мастацтва, філасофіі, размаітых тэматычных семінараў — напрыклад, па гендарнай праблематыцы. А згаданы семінар дапамагае студэнту развіваць і структуравать свае думкі — што, па-мойму, сапраўды вельмі важна.

— А што ўяўляюць з сябе практычныя работы студэнтаў?

— Напрыклад, аднагрупнік расказаў пра пошце чыстыя вінілавыя кружэлкі, і тыя драпіны, што на іх з'яўляліся пры танспарціроўцы, утваралі саўндтрэк падарожжа. Іншаму калегу дасталася ў спадчыну ад бабулі срэбная лыжачка. Ён пераплавіў яе і выкарыстаў атрыманае срэбра для друку фота той жа лыжачкі — на колькі асобнікаў хапіла.

— Ці ўзнікае светапоглядны канфлікт між прафесурай і студэнтамі?

— Пакулі не сутыкалася. У нас няма іерархіі і няма той светапогляднай промывы, якая можа падызляць настаўніка і вучня. Толькі аднойчы я была сведкай размовы на падвышчых танах, калі прафесар па дакументалістыцы абурася, чаму работа была вырашана ў форме ігравога кіно. Але студэнты ўсталі на бок свайго таварыша — маўляў, гэта ягоны выбар, які можа на крытыкаваць, указваць нахібы, а не адпрэчваць. Дарэчы, у школе ёсць прынцыповы завядзёнка звяртацца да прафесара выключна на ты — нават калі яму ўжо далёка за 60! Да гэтага мне досыць цяжка прывычнай-вацца.

— Ці прымаюць студэнты пэўную ролю ў кіраванні ўстановай?

— Летас мяне абралі ад групы ў склад сената школы, і я атрымала сапраўдны культурны шок ад рэальных магчымасцяў прымаць удзел у вырашэнні важных пытанняў яе жыцця: скажам, фінансавага. Мы абмярароўвалі некалькі варыянтаў выкарыстання бюджэту (запраціць новага прафесара, адкрыць яшчэ адну майстэрню, абнавіць абсталяванне...), спрачаліся, у выніку галасавалі. Магчыма, ёсць пытанні културныя, але сенат адыгрывае не мінімальную ролю.

— А што дае дыплом у плане практычным?

— У кожным разе, ён не дае ніякіх гарантый, толькі бонус. Напрыклад, у Нямецкай чыне ёсць стыпендыяльная праграма для "свежанік" выпускнікоў, магчыма і атрымаць атрымаць майстэрню, выстачыцца праекты... Дыплом, калі можна так сказаць, сведчыць пра сур'езнасць тваіх намераў — але не больш за тое. Мастацтва — багогуд справа рызыкаўная...

(Працяг. Пачатак у № 14.)

Паставішы за мэту разабрацца ў такім, падавалася б, нескладаным пытанні, ці была Тадора Пянкальска бабкай Адама Міцкевіча, аўтар нечакана адкрыў невядомы пласт гісторыі роду Міцкевічаў. Знайшліся і незалежныя дакументы, якія сталі ключом, што адкрыў "куфар".

Нагадаю, у першай частцы гэтага артыкула, прысвечанага генеалогіі Адама Міцкевіча, мы прадставілі чытачу агульнавядомыя звесткі пра бабку паэта, маці Мікалая Міцкевіча, Тадору Пянкальскую. Звесткі гэтыя паходзяць з дзювох крыніц. Першую, урывак з "пасагавога запісу" Пянкальскай, у 1861-м апублікаваў зямляк паэта — літаратар Вінцэс Каратынскі. Другую, Акт вывадовага джрэкта за 1804-ы, у 1898 годзе апублікаваў архіваіст менскага акруговага суда Браніслаў Брсцкі. У 1916 годзе паўтарыў яе ў сваёй кнізе міцкевічазнаўца Тадор Вярбоўскі, які, фактычна, і быў першаадкрывальнікам гэтага каштоўнага дакумента.

У XX — XXI стагоддзях усе, хто пісаў пра радавод Адама Міцкевіча, карысталіся часцей за ўсё інфармацыяй Каратынскага, аб чым сведчыць маркер — "4000 злотых" пасагу Пянкальскай. Адзіным чалавечам, які ў 1990 — 2000-х паставіў пад сумнеў імя бабкі, стаў Сяргей Рыбчонак, на той момант — галоўны архіваіст Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі. Бо ў вывадовым справе Міцкевічаў, якая знаходзіцца на спецзахаванні ў названай установе, яе імя, як пісаў у сваіх артыкулах гісторык, не згадана. А той вывадовы джрэкт 1804 года, актыкаваны як дзювожасткавы, верагодна, у справе Міцкевічаў змешчаны не цалкам. Адзіны дакумент, знойдзены спадаром Рыбчонакам, а менавіта — "Акт рэстру спадчынай рухомасці па маці на вяльможную яе мосць Тадору Пянкальскую дачку...", актыкаваны ў наваградскіх судовых кнігах З сакавіка 1798 года (складзены ж ён 25 лютага 1751-га).

Гісторыкам у якасці доказу не прыняты, бо ім не былі знойдзены незалежныя крыніцы. Дык вось, перш чым прыройдзем да паглыблення ў генеалогію Адама Міцкевіча, прывядзем вытрымкі з апісаных вышэй папер, звязаных з Тадорай Пянкальскай.

Дакумент і слова

Думаю, чытачу будзе цікава даведацца пра змест самага пазыяга дакумента, згаданага Сяргеем Рыбчонакам, — акту рэстру рухомасці, пададзеным да актыкавання Вінцэнтам Стыпулоўскім і актыкаваным Стафанам Прыбароўскім, капітанам Яго каралеўскай мосці. (Памянены Ступулоўскі (1763 (?) — 1813), сын Вялянціна, асасар (засядачель) Ніжэйшага земскага суда, 22 траўня 1797 года ажаніўся на Барбары, роднай сястры Мікалая Міцкевіча.) Дык вось: "Рэстр, што засталася па маці пана Тадору Пянкальскай, пісаны ў Закултах 27 лютага 1751. У золаце — пры-

Малюнак 1889 года "Смля Адама Міцкевіча": бачны галава Мікалая І. Барбара (справа ў верхняй частцы), Францішак І. Анцыпавіч (у верхняй частцы), Францішак І. Анцыпавіч (у верхняй частцы), Адам І. Ціліна (у верхняй частцы), Адам І. Ціліна (у верхняй частцы), Адам І. Ціліна (у верхняй частцы).

Таямніцы Міцкевіча "па мячы"

Новыя сенсацыі пра род паэта і барацьба за "фамільнае срэбра"

сцёнак дьяментавы 1, у якім дьяментаву 7, штука рубінава адна, бранзалет рубінавы перламі пранізаны адзін, штучкі рубінавыя дзве, лыжкі срэбныя 2, нажоу пара адна, цына (волава — 3.Ю.) — міса адна вялікая, паўмісак 3, талерак 3, лыжкі 4..." Далей пералічаюцца вырабы з тканін — спадніцы, сукенкі, хусткі, абрусі, сурвэткі, ручнікі, кашулі, фартухі...

Згаданы ў дакуменце і брат Тадору — Сымон Пянкальскі. Подпіс апекуна — Стафан Прыбароўскі, з якім мы сустранемся яшчэ не раз, бо ён знаходзіўся ў даволі блізкам сваяцтве з Пянкальскімі. Здзіўляе, што пры такіх падказках паглядзім міцкевічазнаўцы не пайшлі далей, не зрабілі спробу высветліць, кім былі бацькі Тадору.

Але ад справаў зямскіх прыройдзем да справаў гродскіх. Балазе наступны блок дакументаў паўстаў ужо паства шлюбу Тадору Пянкальскай з Якубам Міцкевічам, які, вынімае з кантэксту, адбыўся напрыканцы 1761 года.

Міцкевічы супраць...

З імгтат у пачатку 1764 года "маладыні" ўступілі ў "бавое" ўзаемадзеянне са сваякамі-апекунамі Пянкальскіх. Перш-наперш, 9 студзеня ў Наваградскім гродскім судзе дзедам паэта быў актыкаваны Акт запісу вельчыста дарчага ад Тадору Міцкевічу Якубу Міцкевічу супругу сваяку. Прывядзем найбольш цікавыя радкі з гэтага вельчыста каштоўнага дакумента.

"Я, Тадора з Пянкальскіх Якубава Міцкевічава, чыно вядомасць тым маім лістам дазвамольна вельчыста адзаным дароўным", "... даданым Якубу Міцкевічу міламу супругу майму на тое, што з прадстанцыі бооскай пайшоўшы ў стан сваякі супругасці за вышэй памян-

чыну ўзяў і не жадаў аддаваць яе законным нашчадкам".

Колькі слоў пра Станіслава Прыбароўскага (памёр ён у 1766 годзе) і іншых згаданых асобаў. Быў ён нашчадкам Самуэля (памёр у 1705-м), віленскага стольніка. Ажаніўся ж у 1746-м на Сафіі з Цядроўскіх. Эльжбэта-Ганна з Прыбароўскіх (наралдзілася ў 1744 годзе), дачка віленскага стольніка Тобіяса і Яны з Волкаў (памерла ў 1782-м), ад 1764 года была замужам за Казімірам Галухоўскім.

Як бачым, сваякі Тадору, з якімі чапіўся за пасаг жонкі неписьменны Якуб Міцкевіч, былі людзьмі больш высокага сацыяльнага кола. Што, вядома ж, гарантавала любы вынік, акрамя справядлівага права на перамогу.

"Зброю" не склалі

Так, бо стаўкі былі занадта высокімі, каб можна было падпісаць "джрэкт аб міры". 14 ліпеня 1764 года ў судзе было актыкавана сведчанне таго, што пазы на далейшае разбіральніцтва ў справе Якуба і Тадору з Пянкальскіх Міцкевічаў са Станіславам Прыбароўскім, капітанам ІКМС (Яго каралеўскай мосці), і тут жа Яне з Волкаў Прыбароўскай, паручніцавай ІКМС, у асістэнцый апекуну, а таксама Казіміру і Эльжбэце з Прыбароўскіх Галухоўскіх, падчасным зямлі (Н) урскай у мястэчку Пніводах, дастаўлены.

Здзейсніў гэты ваяж ажно генерал ІКМС Францішак Батукоўскі. Праўда, пад такой яскравай пасадай "хаваўся"... звычайны судовы возны, які, атрымліваючы патэнт на названае месца, прысягаў спраўна развозіць пазы, джрэкты і іншыя дакументы, якія выдаваліся яму, адпаведна, у гродскім ці земскім судах. Да ўсяго, пасада была не надта зайдзросная, бо часам возны, калі яны дастаўлялі "сумныя паперы", збівалі на "горкі ялыкі". Я аднойчы, напрыклад, зрабілі з кур'ерам Гарэшкі сваякі Адама Міцкевіча па кудзель.

Праз два дні ў кнізе гродскага суда быў актыкаваны такі самы дакумент, толькі цяпер у справе Вяльможнага Станіслава з Прыбароўскага, капітана ІКМС, з Якубам і Тадорай з Пянкальскіх Міцкевічамі. Пазву даставілі ім у фальварак Гарабовічы, з "прапановай" прадстаць перад галоўным каптуровым судом у ліпеньскай наваградскай кадэнцыі.

"Няхай жыве кароль!"

Кадэнцыя — перыяд, цягам якога праходзілі паседжанні Галоўнага Трыбунала ВКЛ ці некаторых іншых судов. У дадзеным выпадку, Каптуровага. "Каптуровы суд, — працуючы артыкул дзяржавы Валерыя Пазднякова з энцыклапедыі "Вялікае Княства Літоўскае", — часовы надзвычайны суд у Рэспубліцы Абовдвух Народаў (Рэчы Паспалітай) для разгляду тэрміновых справаў у

часы бескаралеўя. У склад суда уваходзілі ваявода, або павятовы стараста ці іх намеснікі, суддзя і пісар гродскага суда, падкаморы. Суддзя, падсудак, пісар земскага суда і іншыя. Пасяджэнні павінны былі адбывацца раз на 6 тыдняў па 3 тыдні кожнае, што не заўсёды вытрымлівалася. Разглядаліся справы аб парушэнні грамадскага спакою, крывінальныя справы аб забойствах, рабаваннях, падпалах, нападках на маёнты, фальсіфікацыі дакументаў на маёмасць (у дачыненні да шляхты, астатнія справы разглядаў гродскі суд [...]) Сойм 1768 года скасаваў практыку ўтварэння Каптуровых судов".

Разгляд працсу Міцкевічаў супраць Прыбароўскай прапай на самы эпіцэнтр перыяду бескаралеўя. Паглядзім манарх Аўгуст III Саксонскі Прыгожы, які каралеваў амаль 30 гадоў, з 1733/1735 па 1763, памёр. У краіне пачалася падрыхтоўка да элекцыі новага караля. І тут суседзі Расія і Прусія змовіліся лабіраваць на трон свайго кандыдата. Выбар паўна Станіслава Антона Панятоўскага, літоўскага стольніка, пасла і былога хаканка Кацярыны II. Каб забяспечыць "поспех", прадстаўнікі фаміліі (клан Чартарыскіх) Андрэй Замойскі і Аўгуст Чартарыскі, запрасілі рускія войскі, мэтай якіх было "забяспячэнне ўсіх вольнасцей Рэчы Паспалітай".

7 верасня 1764 года 5320 асоб абралі каралём Рэспублікі Абовдвух Народаў Станіслава Панятоўскага. Гэта была вельмі нізкая колькасць падпісантаў, што сведчыла пра нежаданне прымаць замежнага стаўніка, прычым пад наглядом замежнага войска (у краіну тады ўвайшло 7000 жаўнераў). 25 лістапада, у дзень імнінаў сваяй былой хаканкі Кацярыны II, Панятоўскі быў каранаваны і стаў Станіславам Аўгустам. У той самы час на сойме расійскі пасол Мікалай Рапін пажадаў ад Рэчы Паспалітай надання роўных правоў для гэтак званых "дысідэнтаў" — пратэстантаў у праваспавяданні. Новаабраны кароль жадаў пасага не задоволі, боючыся выклікаць супраць сябе неў каталіцкай шляхты, якая складала пераважную большасць "папітычнага народа" краіны.

Гэты момант супрацьстаяння пратэстантаў і каталікоў ВКЛ для нашага распадавання з'яўляецца істотным, пра што і пойдзе гаворка ў наступных частках.

Прамежкавая выснова

Як мы ўбачылі, існуе корпус "незалежных" дакументаў, якія неабвержна даводзяць, што спадарыню Пянкальскую з радаводу Адама Міцкевіча не выключыць. Сумма "4000 злотых", па ўсёй верагоднасці, памылка. З акалічнасцю барацьбы за "фамільнае срэбра" Пянкальскіх сталі вядомыя імёны бацькоў, брата і сястры Тадору. Далей жа чытача чакае гісторыя "страчанага" роду Пянкальскіх.

Зміцер ЮРКЕВІЧ, архіваіст, сябра Арт-суполкі імя Тадэвуша Рэйтана

Працяг — у наступных нумарах "К".

Меркаваны аўтару газетны і героль матэрыялаў не абавязкова адлюстроўваюць пункт гледжання рэдакцыі.

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20. Тэл.: 327 45 62. Экспазіцыі: ■ "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.;" ■ "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст.;" ■ "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.;" ■ "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.;" ■ "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.;" ■ "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.;"

Выставы: ■ Выстава "Вялікі Рэмбрант" — да 3 чэрвеня. ■ Юбілейны выставачны праект Анатоля Кузняцова "Пра зямлю і неба" — да 21 мая. ■ Персанальная юбілейная выстава майстра пейзажнага жывапісу Мікалая Ісаенкі "Зачараваны імгненнем" — да 15 мая. ■ Выстава жывапісу Сяргея Каваля "Забытыя казкі" — да 28 мая. ■ Выстава твораў народнага мастака Рэспублікі Арменія Фараона Мірзаэяна "Армянскі сілурт" — з 20 мая. ■ Акцыя "Ствары сваю Карэю: свята для дарослых і дзяцей" — 13 мая. Пачатак а 13-й. ■ Акцыя "Ноч музеяў 2017: Гульня ў класікі, або адмова ад строгай геаметрыі" — 20 мая. Пачатак а 19-й. ■ Цыкл лекцый "XX стагоддзе. Рэвалюцыі ў думках і мастацтве" — кожную сераду а 19-й, Малая зала.

Філіялы музея МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВОЙ XIX СТ." г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78. Пастаянныя экспазіцыі: ■ "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы". ■ "Жыццё і творчасць Валенціны Ваньковіча". ■ "Сядзібы партрэт XVII — сяр. XIX стст.". ■ Выстава выцінанак Алены Шапіла і Лаймуэтэ Федасеевай "Папяровы мост сямброўства". ■ Выстава аўтарскай лялькі Сяргея Драздова "Мужчынскі погляд" — да 20 ліпеня. ■ Выстава моды і аксусараў эпохі Рамантызму "І паланэз пацаць пара" — да 13 студзеня 2018-га.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ. Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69. ■ Пастаянная экспазіцыя.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 226 09 22. Экспазіцыі: ■ Абноўленая экспазіцыя "Старажытная Беларусь". ■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы". ■ "Мастацтва ў гарадской культуры XIX — XX стст.". ■ Бестэрміновая акцыя "Адзіны білет", якая дазваляе мінчанам

і гасцям стапіцы наведаць сем музеяў, набыўшы ўсяго адзін білет у любы з іх. ■ "Ноч под знакам Вялікай мядзвер'цы" (у рамках закрыцця выставачнага праекта "Гандаль Беларусі на шлях гісторыі") — 20 мая. Пачатак у 18.30. Выставы: ■ Выставачны праект "Ад рыскага дынарыя да беларускага рубля" — да 4 чэрвеня. ■ Міжнародны выставачны праект "Поле кветак" — да 4 чэрвеня. ■ Выстава фотаздымкаў Уладзіміра Вараб'я "Чарнобыль. Погляд з сучаснасці" — да 21 мая. ■ Акцыя "Вольнае піянна" — кожны дзень з 16.00 да 19.00.

Філіялы музея ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДУ РСДРП г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47. ■ Абноўленая экспазіцыя, прымаркаваная да 100-годдзя Кастрычніцкай рэвалюцыі (залы дапоўнены новымі прадметамі амаль з усіх фондавых калекцый музея). ■ Выстава эксклюзіўных аўтарскіх работ Волгі Дзеранчук "Мая плошавая лобу" — да 28 мая. ■ "Ноч канспірацыі" — 20 мая.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ г. Мінск, вул. К.Маркса, 38. Тэл.: 327 46 12. ■ Пастаянная экспазіцыя. ■ Выстава "Шматвектарнасць знешняй палітыкі Рэспублікі Беларусь".

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 237 46 94; 291 99 51. Экспазіцыі: ■ "Геалогія і палеанталогія". ■ "Сезонная змены". ■ "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін". ■ "Хвойны тып лесу і насельнікі змешанага лесу". ■ "Насельнікі ліставога і змянанага лесу". ■ "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл". ■ Выстава насякомаедных раслін. ■ Выстава "Жывыя цмокі" — да 25 лютага 2018-га. г. Мінск, вул. Багдановіча, 9а. Тэл.: 327 46 94. ■ Выстава "Насякомае і не толькі" — да 31 ліпеня. г. Мінск, вул. Казінец, 117 (будынак кінатэатра "Электрон"). Тэл.: +37529 123 60 53. ■ Выстава "Сафарты парк" — да 1 верасня. ■ Выстава "Дзівосны свет матылькоў" — да 11 верасня. ■ Атракцыён "Лазерыны квэст".

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ г. Мінск, Музычны зав., 5. Тэл.: 220 26 67. Пастаянныя экспазіцыі: ■ Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях. ■ Музычная і тэатральная культура Беларусі ў X — XIX стст.. ■ Беларуска музычная культура XX ст.. ■ Тэатральная культура Беларусі XX ст.. ■ Акцыя "Калейдаскоп майскай ночы" — 20 мая. Пачатак а 17-й.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ г. Мінск, Музычны зав., 5. Тэл.: 220 26 67. Пастаянныя экспазіцыі: ■ Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях. ■ Музычная і тэатральная культура Беларусі ў X — XIX стст.. ■ Беларуска музычная культура XX ст.. ■ Тэатральная культура Беларусі XX ст.. ■ Акцыя "Калейдаскоп майскай ночы" — 20 мая. Пачатак а 17-й.

ГАСЦЁЎНА УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА г. Мінск, вул. Старавіленская, 14. Тэл.: 286 74 03. ■ Пастаянная экспазіцыя. Майстар-класы: ■ Дзкулаж для творчых дзяцей і падлеткаў ад 5 да 14 гадоў — кожную суботу аб 11-й. ■ Інтэрактыўны музейны заняты "Асновы акцёрскага майстарства" для дзяцей ад 5 да 10 гадоў. ■ Выстава міфічных аўтарскіх лялек "Песня паўночных багоў" — да 4 чэрвеня. ■ Майстар-класы па аква-рэлізным жывяпісе, мяккай ляльцы, папімернай гліне, ткацтве, прадстаўленне ляльчэнага тэатра "Батлейка", кірмаш — 20 мая.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО г. Мінск, вул. Святрдова, 4. Тэл.: 327 10 75. Пастаянная экспазіцыя. ■ Эксплізіўны перадпрэм'ерны паказ новага дакументальнага фільма студыі "Летаніс" "Беларускі фільмат" "Першадурук" — 18 мая. Пачатак а 19-й. ■ Выстава "Фарбы душы" — з 18 мая да 4 чэрвеня. ■ Рэтрспектыва "Шарм элегантнай ДД" — 17 і 19 мая. Пачатак а 15-й і ў 18.30. ■ Тэматычная рэтрапраграма "Love stories: нядзельны марафон" — 14 мая. Пачатак а 15-й і ў 17.30. ■ Конкурс мадэльераў на тэму "Кінематограф", выступленні маладых кампазітараў і выканаўцаў, цыкл аўтарскіх лекцый, рэтрспектыва караткаметражнага фільма "Лепшае за апошнія 5 гадоў" — 20 мая.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8. Тэл.: 327 11 86; 203 07 92. Музей працуе: пн. — выхад-ні, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, сер. — ад 12-й да 20-й. ■ Пастаянная экспазіцыя. ■ Часовая экспазіцыя "Авіяцыя партызанам у гады Вялікай Айчыннай вайны" — да 26 мая. ■ Выстава работ навучэнцаў мастацкай студыі "Флорыя" "Як я бачу вайну і мір" — да 25 мая. ■ Святлоная праграма "Ноч музеяў 2017. Горад засынае, прычынаецца музей..." — 20 мая. Пачатак а 18-й.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ" г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19. Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, +37529 190 31 49. Палацавы ансамбль ■ Пастаянная экспазіцыя. Ратуша ■ Пастаянная экспазіцыя. ■ Анімацыйная праграма "Немагчымае магчыма: на аўдыёнцыі ў вайта!"

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР" г.п. Мір, Карліцкі раён, Гродзенская вобласць. Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70. ■ Пастаянная экспазіцыя. ■ Праграма "Рэха Міра..." ў рамках міжнароднай акцыі "Ноч музеяў" — 18 мая.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ АКАДЭМІЧНЫ МУЗЫЧНЫ ТЭАТР г. Мінск, вул. Мяснікова, 44. Тэл.: 200 81 26. ■ 18, 19 — "Жаніхі" (перэрта ў 2-х дзеях) І.Дунаеўскага. Прэм'ера

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІ" г. Мінск, вул. Кралоткіна, 44. Тэл./факс: 334 60 08. ■ 13 — "А мне не сорамна!..." (больш чым казка) Л.Усцінава.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРІАЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96. Экспазіцыі: ■ "Якуб Колас. Жыццё і творчасць". ■ Стацыянарная выстава "У хвалюх нспынага руху: аўтамабільнымі шляхамі Коласа" — да 30 верасня. ■ Выстава "Мой мілы сын...", прымаркаваная да 100-гадавання юбілею дзян нараджэння Юрыя Канстанцінавіча Міцкевіча (1917 — 1941), сярэдняга сына народнага паэта Беларусі Якуба Коласа. ■ Экспазіцыя "Склеп" на сядзібе Якуба Коласа ў гаспадарчай пабудове. ■ Тэатралізаваная праграма "Свята ў акне" ў рамках міжнароднай акцыі "Музейная ноч" — 20 мая. Пачатак а 17-й. ■ Выстава фотаздымкаў працягера Алег Сяўцімана "Афон-Мікравізантыя" — да 13 мая. ■ Інтэрактыўная гульня "Тамніцы дома Песняра". ■ Тэатралізаваныя экскурсіі па казках, апрацаваныя Якубам Коласам, для школьнікаў маладшага ўзросту. ■ Музейна-педагагічны праект "Крочы ў школу разам з Коласам". ■ Пешая экскурсія "Мясцінамі Коласа ў Мінску". Акцыі: ■ "Самы лепшы дзень" (дзень нараджэння ў музей). ■ Віншаванне ад музея, фотасесія "У дзень вяселля — у музей!" ■ Музейная творчая майстарня.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66. Экспазіцыі: ■ Пастаянная экспазіцыя "Шляхі" з прагледам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей "Хлопчык і лётыч" , галаграфічным тэатрам. ■ Юбілейная выстава "Беларускія песні ўладар", прысвечаная 135-годдзю дзян нараджэння Янкі Купалы, — да 16 чэрвеня. ■ Інтэрактыўны музейны праграмы "У пошуках папараца-кветкі", "Вячоркі".

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30. Філіялы Музея гісторыі горада Мінска ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30. Экспазіцыі: ■ "Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва".

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА г. Мінск, вул. Свободы, 15. Тэл.: 321 24 30. Экспазіцыі: ■ "Мастак. Грамадзянін. Герой". Прысвечана

Пачатак аб 11-й. ■ 13 — "3 жыцця насякомых" (незалежны тэатральна-музычны праект). ■ 15 — "Сіндром Медзі" (трагедыя) Ю.Чарняўскай. Прэм'ера. ■ 16 — "Дзёнік паэта (Інтымы дзёнік)" (гісторыя каханьня і здрады) С.Кавалёва. ■ 17 — "А ці будзе заўтра" ("7 дзён без антракту") Д.Багаслаўскага. Іастроі Гомельскага гарадскога маладзёжнага тэатра

■ 18 — "Перабор" (камедыя на п'есе Х.Бергера). Пачатак аб 11-й. ■ 13 — "3 жыцця насякомых" (незалежны тэатральна-музычны праект). ■ 15 — "Сіндром Медзі" (трагедыя) Ю.Чарняўскай. Прэм'ера. ■ 16 — "Дзёнік паэта (Інтымы дзёнік)" (гісторыя каханьня і здрады) С.Кавалёва. ■ 17 — "А ці будзе заўтра" ("7 дзён без антракту") Д.Багаслаўскага. Іастроі Гомельскага гарадскога маладзёжнага тэатра

Ганароваму грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму. ■ Выставачна-інтэрактыўны праект "Сустрэча з майстрам". ■ "Мінск губерніскі. Шляхецкі побыт". ■ Персанальная выстава Марыты Голубевай і Уладзіміра Голубева "Плюс і Мінус" — з 17 мая да 4 чэрвеня. ■ "Інтэлектуальная ноч — 2017" — 20 мая. Пачатак а 19-й.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША г. Мінск, пл. Свободы, 2а. Тэл.: 321 24 30. Экспазіцыі: ■ "Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет". ■ "Мінск сярод сямроў. Гарыд-пабрацімы стапіцы Беларусі".

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА" г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8. Пастаянная экспазіцыя. ■ Акцыя "Ноч мастацтваў у Лошыцкай сядзібе" — 20 мая. Пачатак а 18-й. ■ Унікальная канцэртная праграма "Майскія музычныя вечары" — 13, 20 і 27 мая. Пачатак канцэртаў — а 19-й.

ФЛГЛІГЕ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10. Тэл.: 285 18 86. Экспазіцыі: ■ "Кола часу" — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст. ■ Выстава "Мастацкія палотны "Мінскае палатно-Пакроў" (мастакія палотны, ручнікі, швейныя машыны).

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ" г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 18. Тэл.: 321 24 30. ■ Новая экспазіцыя "Мінская конная чыгунка". ■ Сані • вазок; каляска • брычка; карэта • вупраж" (пастаянная экспазіцыя па гісторыі гужавога транспарту жыхароў Мінска XIX — пачатку XX стст.). ■ Віртуальная гульня "Карэтны майстар".

АРТ-ГАСЦЁЎНА "ВЫСОКАЕ МЕСТА" г. Мінск, вул. Герцава, 2а. Тэл.: 321 24 30. ■ Выстава "80+." (фотажанрэт Наталлі Пуцята, Ланы Краскавай і Андрэя Казека) — да 28 мая. ■ Музейная акцыя "Вечар успамінаў" — 20 мая. Пачатак а 17-й.

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ г. Гомель, вул. Пушкіна, 5. Тэл.: (8-0232) 77 57 41. ■ Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя. ■ Пастаянная выстава тэхнікі на адкрытай пляцоўцы. ■ На тэрыторыі працуе пнеўматычны цір. ■ "Музей крыміналістыкі". ■ Выстава халоднай зброі "Дня моцных духам..." ■ Выстава "Броня крепка".

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-МАСТАЦКІ МУЗЕЙ г. Ліда, вул. Лерамогі, 37а. Тэл.: (8-0154) 53 50 64. Пастаянныя экспазіцыі: ■ "Прырода Лідчыны". ■ "Сучаснае мастацтва

краю" (жывяпіс, графіка, скульптура, мастацкае шкло). Выставы: ■ Выстава "Майстарня заслужанага дзельца мастацтваў Беларусі, сябра Саюза мастакоў Беларусі Уладзіміра Мурашвера". ■ "Вядым пачатак мы ад Федзіма...". ■ Мемарыяльныя пакой Валюціна Таўлая. ■ Выстава са збору А.Фішбайна "Рэчы побыту канца XIX — пачатку XX стст.". ■ Музейна-вобразная зала "Хрушчоўка 60-х". ■ Выстава "Вайны свяцэнныя старонкі". ■ Выстава "Надзейны шчыт краіны". ■ Выстава "Падарожжа ў гарадскі і сельскі побыт". ■ Выстава "Жыве мая ліра нанова!", прымаркаваная да 140-годдзя дзян нараджэння Цёткі (Алаізы Пашкевіч).

ІЎЕЎСКІ МУЗЕЙ НАЦЫЯНАЛЬНЫХ КУЛЬТУР г. Іўе, вул. 17 верасня, 9. Тэл.: (8-01595) 2 68 96. ■ Экспазіцыя "Пад адзіным небам праз стагоддзі" ("Карэнае насельніцтва Іўеўшчыны", "Беларускія таратары"). ■ Выставы "Беларускія лярэі", "Другая сусветная вайна". ■ Перасоўная выстава ўстановы "Музей "Замкавы комплекс "Мір" "Літва і Беларусь на старонках сямейнага альбома княгіні Марыі Гагенлоў". ■ Прадстаўленні ляльчэнага тэатра "Батлейка".

НАВАГРУДСКІ ГІСТАРЫЧНА-КРАЯЗНАЎЧЫ МУЗЕЙ г. Навагрудка, вул. Гродзенская, 2. Тэл.: (8-01597) 2 14 70. ■ Пастаянная экспазіцыя: "Гісторыя Навагрудчыны са старажытных часоў да Вялікай Айчыннай вайны". г. Навагрудка, вул.Мінская, 64-66. ■ Экспазіцыя: "Музей лярэіскага супраціўлення на Навагрудчыне".

ДОМ-МУЗЕЙ АДАМА МІЦКЕВІЧА Ў НАВАГРУДКУ г. Навагрудка, вул. Леніна, 1. Тэл.: (8-01597) 2 43 40 (каса). ■ Пастаянная экспазіцыя: "Жыццё і творчасць Адама Міцкевіча". ■ Пастаянныя выставы: "Свята кухні Міцкевічаў", "Малюнк сельскага жыцця", "Пан Тадэвуш" праз час і народы".

ГАЛІРЭІ "УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ" г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1. Тэл.: 327 26 12. ■ Выстава твораў навучэнцаў Дзіцячай школы мастацтваў горада Гомеля — з 16 да 29 мая. ■ Калектыўная выстава беларускіх жывапісцаў "Магчыма ўсе!" — з 17 да 29 мая.

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА г. Мінск, вул. Казлова, 3. Тэл./факс: 290 60 10. ■ Выстава сучаснага мастацтва "Вяртанне вобраза. Да 130-годдзя Марка Шагала" — да 21 мая.

■ 19 — "Оскар і Ружовая дама" (Урокі выжывання) Э.Шміта.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ БЕЛАРУСКІ ТЭАТР "ЛЯЛКА" г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2. Тэл.: (8-0212) 36 32 50. ■ 13 — "Брэмскія музыкі" (музычная казка) В.Ліванава, Ю.Энціна. Пачатак аб 11-й і а 14-й. ■ 19 — "Цудоўная скрыня з зялёным гарошкам" (гісторыя па матывах шведскіх казак). ■ 20 — "Яшчэ раз пра Чырвоны Катпурык" С.Фярмава, С.Когана. Пачатак аб 11-й.

ТЭАТРЫ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. Тэл./факс: 334 11 56. ■ 14 — "Пікавая дама" (опера ў 2-х дзеях) П.Чайкоўскага. Да юбілею заслужанай артысткай Рэспублікі Беларусь Ніны Казловай. Пачатак а 18-й. ■ 15 — "Трыстан і Ізольда" (балет у адной дзеі) Р.Вагнера; "Шапэніяна" (балет у адной дзеі) на музыку з твораў Ф.Шапэна;

"Балеро" (балет у адной дзеі) М.Раўля. ■ 15 — "Viva la mama!" ("Няхай жыве мама!") (опера ў 2-х дзеях) Г.Даніцэц. Прэм'ера. Камерная зала ім. Л.П.Александровскай. Пачатак у 19.30. ■ 16 — Канцэрт "Штраус запрашае..." (Музычныя вечары ў Вялікім). ■ 17 — "Вітаўт" (балет у 2-х дзеях) В.Кузняцова. ■ 18 — "Лятыч галандзец" (опера ў 3-х дзеях) Р.Вагнера. ■ 19 — "Сем прыгужынь" (балет ў 2-х дзеях) К.Караева.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ АКАДЭМІЧНЫ МУЗЫЧНЫ ТЭАТР г. Мінск, вул. Мяснікова, 44. Тэл.: 200 81 26. ■ 18, 19 — "Жаніхі" (перэрта ў 2-х дзеях) І.Дунаеўскага. Прэм'ера

Пачатак аб 11-й. ■ 13 — "3 жыцця насякомых" (незалежны тэатральна-музычны праект). ■ 15 — "Сіндром Медзі" (трагедыя) Ю.Чарняўскай. Прэм'ера. ■ 16 — "Дзёнік паэта (Інтымы дзёнік)" (гісторыя каханьня і здрады) С.Кавалёва. ■ 17 — "А ці будзе заўтра" ("7 дзён без антракту") Д.Багаслаўскага. Іастроі Гомельскага гарадскога маладзёжнага тэатра

■ 18 — "Перабор" (камедыя на п'есе Х.Бергера). Пачатак аб 11-й. ■ 13 — "3 жыцця насякомых" (незалежны тэатральна-музычны праект). ■ 15 — "Сіндром Медзі" (трагедыя) Ю.Чарняўскай. Прэм'ера. ■ 16 — "Дзёнік паэта (Інтымы дзёнік)" (гісторыя каханьня і здрады) С.Кавалёва. ■ 17 — "А ці будзе заўтра" ("7 дзён без антракту") Д.Багаслаўскага. Іастроі Гомельскага гарадскога маладзёжнага тэатра

■ 18 — "Перабор" (камедыя на п'есе Х.Бергера). Пачатак аб 11-й. ■ 13 — "3 жыцця насякомых" (незалежны тэатральна-музычны праект). ■ 15 — "Сіндром Медзі" (трагедыя) Ю.Чарняўскай. Прэм'ера. ■ 16 — "Дзёнік паэта (Інтымы дзёнік)" (гісторыя каханьня і здрады) С.Кавалёва. ■ 17 — "А ці будзе заўтра" ("7 дзён без антракту") Д.Багаслаўскага. Іастроі Гомельскага гарадскога маладзёжнага тэатра